

Міністерство освіти і науки України
ДЗ „ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

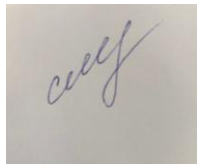
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра розвитку дитини раннього і дошкільного віку

Сердюк Юля Юріївна

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
ЗАСОБАМИ МЕДІА ОСВІТИ

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта»

Особистий підпис

Ю.С. Сердюк

Науковий керівник

докторка педагогічних наук, професор
Бадер Світлана Олександрівна

Завідувачка кафедри

докторка педагогічних наук, професор
Бадер Світлана Олександрівна

Лубни – 2025

ЗМІСТ

	Стор
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ МЕДІА ОСВІТИ.....	8
1.1. Психолого-педагогічна природа інтересу: сутність і зміст поняття	8
1.2 Проблема розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників у науковій літературі.....	16
1.3 Медіа освіта як засіб розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників.....	24
1.4 Педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти	36
Висновки до першого розділу.....	45
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ МЕДІА ОСВІТИ.....	47
2.1. Діагностика рівнів розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників.....	47
2.2. Упровадження педагогічних умов розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти.....	56
2.3. Аналіз дослідно-експериментальної роботи.....	63
Висновки до другого розділу.....	69
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні значно зросли вимоги до становлення творчої, активної особистості, здатної до виконання складної пізнавальної діяльності, до охоплення широкого кола питань, до пошуку альтернативних шляхів розв'язання проблеми. Основу таких можливостей людини визначає динаміка її сфери пізнання, розвиток пізнавальних інтересів. У нормативних документах, зокрема Базовому компоненті дошкільної освіти України пізнавальний розвиток особистості визначено як пріоритетний. У цьому контексті старший дошкільний вік розглядається як початковий етап становлення особистості. Тут розвиваються основи інтелектуальної сфери, закладається підґрунтя спрямованості дитини шести років на пізнання, з'являється допитливість, зацікавленість до окремих сфер оточуючого світу, виникає та розвивається пізнавальний інтерес.

У психолого-педагогічній науці вказаний феномен відносять до царини мотиваційної сфери, яка є компонентом спрямованості людини. Вчені його ототожнюють з формою переживання пізнавальної потреби індивідумом, яка стимулює до пізнання і перетворення дійсності. До питання пізнавального інтересу та його розвитку виявляли увагу велика кількість дослідників. На сьогодні між науковцями відсутні однозначні погляди на його природу та сутність. Проте, найбільш багатогранно проблема пізнавальних інтересів та їх вплив на психічний розвиток дитини дошкільного віку розкрита у працях К. Крутій, С. Ладивір, Л. Лохвицька. Досліджувалась ця проблема і вітчизняними ученими-психологами, зокрема, В.Котирло, С.Кулачківською, С.Ладивір, Ю.Приходько та ін. За твердженням окремих дослідників (Н.Бібік, Н.Коленцева), якщо з дошкільниками не проводиться спеціально організована робота у

напрямку розвитку інтересів, то вже на початку навчання у школі ця природна властивість поступово починає у них згасати.

Наковці відмічали вплив інтересу на розумову діяльність та становлення особистості у цьому віковому періоді. Цілком зрозумілими виглядають пошуки чинників його розвитку з боку дослідників. Зокрема з 2010 років учені починають активно досліджувати медіа-освіту як чинник розвитку пізнавального інтересу дошкільників.

Проблеми формування реалізації медіа освіти стала предметом досліджень українських учених (К. Біницької, О. Волошенюк, А. Волошиної, В. Іванова, Т. Іванової, М. Коропатника, Л. Кульчинської, К. Левківського, І. Мищишин, О. Мороз, Л. Найдьонової, І. Носаченко, Г. Онкович, Л. Оршанського С. Шумаєвої тощо), а також зарубіжних науковців (С. Ауфенангера, В. Вебера, Р. Кьюбі, А. Лепи, С. Мінкінен, Дж. Поттера, С. фон Файлітзен та ін.). У їхніх працях здійснено трактування основних понять; визначено цілі, завдання, концепції, функції, напрями, основні чинники генезису медіа освіти тощо.

Проблеми медіа освіти в системі дошкільної освіти досліджуються у студіях С. Василюк, О. Голубевої, Р. Голук, О. Кочури, І. Кіндрат, О. Кравчишиної, К. Крутій, І. Кузьми, С. Лисенко тощо. Натомість, проблема розвитку пізнавального інтересу дошкільників засобами медіа освіти все ще потребує ґрунтовного вивчення на теоретико-практичному рівні.

Виходячи з актуальності проблеми нами було обрано тему магістерської роботи: **«Розвиток пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти»**.

Об'єктом магістерської роботи є процес розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників.

Предмет магістерської роботи – педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти.

Мета – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти.

На основі визначеного об'єкту, предмета та мети роботи, ставимо перед собою такі **завдання**:

- схарактеризувати сутність і зміст поняття «інтерес» з психолого-педагогічної точки зору;
- дослідити проблему розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників у науковій літературі;
- схарактеризувати педагогічний потенціал медіа освіти у розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників;
- дослідити сучасний стан розвиненості пізнавального інтересу старших дошкільників;
- визначити, схарактеризувати та упровадити педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти.

Під час дослідження були використані такі **методи**, як *теоретичні* (вивчення, аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, аналіз нормативно-правових документів, систематизація та узагальнення теоретичного підґрунтя дослідження) та *емпіричні* (констатувальний, формувальний та контрольний експерименти, спостереження за роботою старших дошкільників, бесіди, анкетування та опитування вихователів, вправи та творчі ігри тощо), *математична обробка експериментальних даних* тощо.

Експериментальна база. Дослідження проводилося на базі закладу дошкільної освіти «Міжнародний ліцей Михайл» (с. Чайки, Київська обл.). У експериментальному дослідженні взяли участь 37 старших дошкільників.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалося у 3 етапи протягом 2023– 2024 навчального року.

На *першому етапі* було визначено і конкретизовано об’єкт і предмет дослідження, розроблено завдання, визначено методи роботи. Здійснено аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми дослідження; обґрунтовано педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти.

На *другому етапі* проведено констатувальний експеримент, дібрано діагностичний інструментарій. Узагальнено результати констатувального експерименту, що проводився в освітньому процесі ЗДО «Міжнародний ліцей Михайл» (с. Чайки, Київська обл.)

На *третьому етапі* здійснювався формуючий експеримент, було вивчено і оцінено ефективність розроблених педагогічних умов, проаналізовано і зіставлено отримані дані до та після експерименту.

Наукова новизна магістерського дослідження полягає в тому, що *вперше* було розроблено педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти; *удосконалено* форми та методи роботи зі старшими дошкільниками з метою розвитку пізнавального інтересу дітей; *набули подальшого розвитку* ідеї розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти.

Теоретична та практична значущість дослідження полягає у розробці та обґрунтовані педагогічних умов розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти; визначенні, та схарактеризовані критерії,

показники та рівнів розвиненості пізнавального інтересу старших дошкільників; проаналізовано сутність понять «пізнавальний інтерес», «медіа освіта»; матеріали дослідження можна використовувати у практиці роботи ЗДО.

Структура роботи: магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Роботу доповнюють 2 таблиці та 2 малюнка, 6 додатків.

Загальний обсяг роботи становить 107 сторінок, з них основного тексту – 75 сторінок.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ МЕДІА ОСВІТИ

1.1. Психолого-педагогічна природа інтересу: сутність і зміст поняття

Наукове вивчення проблеми інтересу здійснюється у контексті аналізу особистості та її структури. Так, більшість дослідників відносять дане питання до спрямованості індивіда або ж до його мотиваційної сфери. Хоча явище було об'єктом багатьох теоретичних і практичних пошуків, єдиного тлумачення воно не має. У широкому розумінні це емоційне переживання пізнавальної потреби.

Багато психологів говорять про інтерес як про усвідомлену потребу, інші ототожнюють його із спрямованістю уваги, але більшість бачить сутність феномену у пізнавальному ставленні до дійсності. Крім того, він має форму психічного стану, який швидко трансформується у психологічні властивості людини, які характеризують її емоційні стани та активність.

Інтерес розглядається як спонука пізнання. Він існує у наступних формах: цікавість, інтелектуальна активність, ставлення. Між ними існує причинна зумовленість: в онтогенезі виникає цікавість у вигляді орієнтовної інстинктивної реакції, що стимулює появу на арені пізнавальної допитливості, а потім – з'являється ставлення до певної сфери знань [2].

За предметною спрямованістю розрізняють інтереси пізнавальні, професійні, естетичні, наукові та ін.; за дієвістю – пасивні і активні [14]; за широтою – різносторонні і обмежені; за глибиною – глибокі і поверхневі; за ступенем стійкості – стійкі і нестійкі.

Предметна віднесеність терміну «інтерес» дуже велика й аморфна. Це одне із понять, які лишалися непоміченими в професійному словнику психолого-педагогічної науки, особливо педагогічної психології. Водночас цей термін вживався науковцями для позначення таких понять як увага, цікавість, мотивація, зосередженість, заклопотаність, цілеспрямованість, обізнаність і бажання тощо.

Більшість авторів, на нашу думку, лише намагаються слідувати своїй інтуїції під час його використання; водночас поняття «інтерес» складно вжити неправильно. Інтерес, загалом, займає проміжне становище в системі домінуючих потреб і мотивів, які визначають основні ставлення людини до світу: він виникає на основі пізнавального потягу (бажання) до тієї чи іншої сфери дійсності і в процесі свого розвитку може бути стійкою особистісною потребою в активному, діяльнісному ставленні до свого предмету [40].

Саме тому, вони класифікуються за різними підставами:

- за змістом, тобто за їх предметною віднесеністю;
- за широтою предметного змісту;
- за глибиною (грунтовна основа потребі особистості);
- за стійкістю;
- за силою;
- за тривалістю.

Розглянемо найбільш вживані інтереси у психологічній науці: зовнішній інтерес, внутрішній інтерес, духовні та матеріальні інтереси, безпосередні й опосередковані інтереси, пізнавальний інтерес [41]. Зовнішній інтерес – інтерес до об'єкта, предмета або дії, перебіг якої відбувається через взаємозв'язок цього об'єкта (предмета) з іншими зовнішніми факторами. Наприклад, навчання живопису через престижі або можливість матеріального достатку, який можна отримати від цього вміння.

Внутрішній інтерес – інтерес до об'єкта (предмета) або дії, який ґрунтується на особистісному прагненні до цього об'єкта (предмета) або дії «для власної користі». Наприклад, інтерес до того, щоб навчитися малювати просто для естетичного задоволення. Тут інтерес протиставляється зовнішньому інтересу.

Оскільки існують матеріальні і духовні потреби, вони викликають відповідно матеріальні і духовні інтереси людини. Матеріальні інтереси спрямовані на пошук шляхів задоволення станів недостатності і уникнення можливої загрози неприємних переживань. Матеріальні інтереси є потужним двигуном матеріального та технічного прогресу, тому що вони виявляються в прагненні до життєвих благ, зручностей, до створення побутової, аудіо, відеотехніки, машин і механізмів, які полегшують працю людини і підвищують безпеку життя, що забезпечують комфорт.

Зрозуміло, що не кожна людина, слідуючи своїм матеріальним інтересам, стає конструктором, будівельником, або кравцем, що шиє собі одяг. Багато людей прагнуть, окрім задоволення матеріальних потреб, побільше заробити грошей, тобто задля власної наживи. У цьому випадку виникає «жага» заробітку грошей, що і спричиняє розвиток матеріального інтересу, який витісняє пізнавальний компонент діяльності. В такому випадку говорять про вузькість інтересів особистості.

Коли ж людина здатна виходити за межі суто матеріальних інтересів, відбувається особистісний розвиток, критеріями якого стають духовні інтереси. В цьому випадку говорять про широту інтересів [43]. Духовні інтереси – це мотиви росту, вони мають більш віддалені цілі.

Мотивація особистісного зростання передбачає не лише компенсацію власних недоліків, уникнення неприємних переживань, а й збільшення

психологічної напруги в прагненні до емоційно насичених переживань, які зумовлюються усвідомленою значущістю поставленої мети.

Духовні інтереси спонукають до вдосконалення майстерності, віртуозності в діяльності, що представляє для людини інтерес не як засіб забезпечення існування, а як засіб прояву власних талантів і здібностей – пізнання себе через працю. Духовні інтереси розширюють горизонти розвитку особистості через прагнення пізнати себе і навколишній світ. «Коли не отримують задоволення потреби, жити важко, коли не отримують їжу інтереси або їх немає, жити нудно».

Це відчуття повноти життя може досягатися різними людьми по різному: для одних важливо мати у своєму розпорядженні невеликий об'єм інформації щоб бути обізнаним в різних сферах знання, культурного і громадського життя, мати можливість спілкуватися зі великою кількістю різних людей, побувати в різних країнах і відчувати себе, може бути, навіть випробувати себе в різних ситуаціях.

Інші ж задовольняють свої духовні інтереси широкою та глибокою спрямованістю на досягненні сутності якогось явища, пошук істини в складних питаннях, скрупульозному дослідженні, детальному вивченні, захопленістю власного творіння – присвячують все своє життя значущій справі, ідеї. Тому говорять про широкі та глибокі інтереси особистості.

В інтересі до того чи іншого об'єкту розрізняють безпосередній і опосередкований інтерес. Безпосередній інтерес, наприклад, проявляється в захопленості процесом отримання знань: навчаючись, особистість читає літературу, проводить самостійні дослідження з цікавого предмету, здатна відмовитися від дружньої вечірки заради того, щоб прочитати роздобуту на одну ніч дефіцитну книгу.

Ці характеристики інтересу є динамічними, можуть змінюватися і в прямому і зворотному напрямку: опосередкований інтерес може стати безпосереднім і навпаки.

Інтереси людини протягом життя дуже динамічні. Не лише задоволення або незадоволення потреб змінює інтереси. Очевидно, що пізнання себе, досягнення людини в соціальному і професійному плані, зміна статусу і розширення діапазону ролей – все, що відбувається з людиною в житті та діяльності, впливає на інтереси, як в рівній мірі інтереси людини впливають на її життя.

Досягнення інтересів нагороджує людину, за твердженням А. Маслоу, «вершинними переживаннями» – моментами, під час яких людина відчуває великий екстаз, благоговіння, захоплення. Це і відрізняє людське життя від біологічного існування [12].

Соціальний інтерес (social interest) – одне із найоригінальніших і унікальних понять, запропонованих А. Адлером в індивідуальній психології. Воно належить до вродженої потенційної здатності людини ідентифікуватися з іншими людьми і розділяти їх почуття. Це поняття охоплює не тільки почуття особистості по відношенню до її найближчого оточення, коханих і друзів, але також до людства загалом, як до теперішнього, так і до майбутнього. Передбачається, що ця якість, хоча вона й вроджена, розвивається тільки в соціальному контексті, і особливо завдяки ранній взаємодії немовляти з матір'ю і батьком.

Соціальний інтерес проявляється в різних формах. Однією з них є готовність людини до співпраці та взаємодопомоги навіть за несприятливих і складних обставин; це схильність людини віддавати іншим більше, ніж вимагати

від них; здатність однієї людини до емпатії, розуміння думок, почуттів та досвіду іншої людини.

Але існує і інша точка зору на психологічний зміст соціального інтересу. У вітчизняній психології більшість науковців ототожнюють його із соціальними мотивами, які підкреслюють зовнішній аспект мотивації: «так треба» [42, с. 196].

Власний інтерес винагорода (rewards and intrinsic interest) – зазвичай вважають, що винагорода за виконання завдання підвищує майбутню мотивацію і інтерес до такої діяльності. Це припущення підтверджується, так спростовуються результатами численних досліджень.

Але іноді виникає протилежний ефект: за деяких умов (за виконання діяльності, яка сама по собі є цікавою людині), існуючий інтерес до задачі згасає. Ефект згасання мотивації виникає лише за наявності певних умов. Рівень інтересу до винагорода може знижувати високий початковий рівень власного інтересу, але якщо завдання викликає менший первинний інтерес, то винагорода підвищує мотивацію та інтерес до цієї діяльності. Отже, чинники винагорода не завжди знижують високий власний інтерес. Зокрема, словесна похвала за виконання завдання не тільки не знижує, але може підвищувати інтерес, тоді як більш конкретна або матеріальна винагорода, така як цукерка або гроші, призводять до втрати інтересу.

Отже, інтерес може залежати від внутрішніх і зовнішніх чинників, які можуть його підвищувати або знижувати. Інтерес має власну динаміку розвитку від нижчих форм до вищих.

Так, інтерес досліджують у кількох напрямках: аксіологічному (адже явище пов'язано із чимось незвичним, цікавим) [35, с. 6-7]. Інші бачать феномен у формі відношення, тобто особливого ставлення до світу, який оточує людини,

а вона прагне його пізнати. Зокрема на такому тлумаченні наполягає Г. Люблінська [42, с. 48].

Базові емоції, а також і складні, зокрема переживання радості подолання перешкод – це різні прояви емоційності людини. Всі вони виникають на основі бажання досліджувати світ, природу навколо. Проте цей феномен є елементом спрямованості.

Це вибіркове ставлення до різних речей, активності. О. Пиндик наголошує, що особлива спрямованість особистості на набуття певного досвіду є складним утворенням, оскільки представляє єдність змісту активності та характеристик суб'єкта пізнання [63, с. 229].

Інтерес розглядається у контексті мотиваційної сфери. Він, за своєю сутністю, найбільше належить до різного роду спонуки активності. Така думка підтверджується у довідкових джерелах. Там вказують на подвійність трактування цього психологічного явища: віднесеність до каталізатора активності власне його спрямованість на процес діяльності та віднесеність до потреб особистості.

Саме тому більшість дослідників розглядають інтерес як один із варіантів мотиваційного утворення [65, с. 41]. Саме тому науковці вказують на спорідненість понять мотив та інтерес. Так, В. Суржанська зазначає, що інтересі може бути як внутрішнім мотивом, спонукою до активності, так і тим самим пов'язаним із процесом задоволення потреб [71, с. 228]. Р. Кондратенко наголошує на соціально-психологічній основі, оскільки інтерес виникає у формі потреби, тим самим спричиняє зовнішню активність [22].

Проте цей феномені найбільш часто ототожнюють із формою прояву пізнавальної потреби [31 с. 3-6]. С. Ладивір додає, що це по суті емоційне переживання [33, с. 84]. На цю обставину вказують багато науковців. Особливої

уваги надають при цьому пізнавальному інтересу, оскільки його підґрунтям є бажання дізнатися щось нове, наголошує З. Плохій, відносячи його до інтелектуально-мотиваційного стану пізнавального характеру, що пов'язаний із центральної потребою [64, с. 11].

О. Городецька, проаналізувавши різні погляди на інтерес та зробила висновок, що всі вони у своїй основі мають однакові аспекти: наявність в інтересі потреби на позитивне переживання [12]. Тому інтересі є своєрідним мотивом гностичної діяльності та містить у собі емоційну привабливість і значущість, яка є усвідомленою.

Таким чином, інтерес як психологічне явище розглядається дослідниками зі різних позицій. Проте більшість науковців єдині у своїх твердженнях, коли зазначають, що феномен відноситься до спрямованості людини і є одним із мотиваційних утворень. У ньому тісно переплітаються бажання дізнатися щось нове про навколишню дійсність, пізнавальна потреба та емоційне переживання цього процесу. Як і правило це все має позитивне забарвлення.

Відтак, учені наголошують на значущості власне пізнавального інтересу. Він пов'язаний із пізнавальною активністю особистості і є одним із її чинників. Як мотиваційне утворення він проходить ряд перевтілень в онтогенезі особистості: від орієнтувального рефлексу до допитливості, а вже потім до вибіркового ставлення певної предметної сфери знань людства. Проте пізнавальний інтерес належить не лише до сфери особистості. Численні дослідження також відносять його і до контексту діяльності, оскільки саме в ній він і розвивається і набуває ознак пізнавального емоційного утворення.

1.2. Проблема розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників у науковій літературі

Проблема розвитку пізнавальних інтересів дошкільників стала предметом дослідження багатьох учених (О. Кононко, К. Крутій). Як правило, її розглядають разом з діяльністю, а також у тісному зв'язку з таким поняттям, як самостійність. Ще К. Роджерс наголошував, що на інтереси дитини впливає те знання, яке нею привласнене, яке пов'язане з відкриттям, що вона його зробила самостійно [2]. Тож умовою розвитку пізнавальних інтересів дитини, піднесення її на вищий щабель є практичні дослідницькі дії її самої.

Наукові дослідження і спостереження практиків свідчать: там, де неправомірно обмежуються творчість та самостійність дітей, знання, як правило, засвоюються формально, тобто діти не осмислюють їх, а отже й пізнавальний інтерес не досягає в таких випадках належного рівня.

Феномен пізнавальних інтересів як один із найважливіших чинників навчання постійно привертає увагу дослідників, оскільки взаємодія дитини із навколишнім світом можлива тільки завдяки її активності, інтересам та діяльності.

М. Ярмаченко у педагогічному словнику акцентує увагу й на інших властивостях інтересу: змісту, обсязі, стійкості, силі, дієвості. Він зазначає, що цей феномен відіграє значну роль у навчанні й учінні, адже сприяє появі більш системних знань [10].

Відомим є факт, що пізнавальний інтерес вперше заявляє про себе у дошкільному дитинстві, вказує Р. Павелків. Він є своєрідним підґрунтям навчальної діяльності дітей. Як бачимо, цей конструкт сприяє становленню й розвитку іншого.

Водночас, щоб був помітний прогрес у його збагаченні та вдосконаленні мають бути дотримані конкретні вимоги, наголошує науковець: самостійність процесу засвоєння інформації; уникнення одноманітності під час пізнання; логіка набуття нових відомостей, знань; емоційні задоволеність і забарвленість суб'єкта (дитини); систематична, позитивна похвала дорослого [32].

Отже, динаміка мотиваційного утворення стає можливою у цьому віковому періоді завдяки особливим зусиллям вихователів щодо організації та підтримання дії особливих факторів.

Г. Люблінська відмічала, що у поведінці дітей шести років заявляє про себе і стає головним спонуканням до дії пізнавальний інтерес. Його вона пов'язує із підвищенням рівня складності розумової діяльності дошкільнят, розв'язання абстрактних задач. Малюк починає задавати дорослим три класичних запитання, внаслідок чого до нього починають звертатися «чомучка». Причина прихована у характері й спрямованості поставлених запитань: пошук істини та невідомих раніше знань, з'ясування причини, постановка та розв'язання проблеми. Така активність, за твердженням дослідниці, сприяє розвитку надзвичайно цінних, з точки зору суспільства й природи особистості, властивостей психіки: поміркованості, спостережливості, допитливості [42, с. 85].

Отже, позитивом також є розвитком людських якостей у цьому віці. Для дошкільнят основною ознакою пізнавального інтересу є надзвичайно стійке поєднання емоційної та інтелектуальної його складових. Саме воно дозволяє дітям, на основі вже набутої інформації, актуалізувати пошук необхідної, більш нової, внаслідок виникнення проблемної ситуації.

Відбувається активізація психологічного механізму, який відповідає за розумові дії. Зокрема вдосконалюються операції мислення: класифікація, узагальнення, систематизація, категоризація. У цьому випадку, на нашу думку,

бачимо взаємозв'язок і взаємодію між кількома сферами особистості, де сполучною ланкою є емоційність [34].

С.Ладивір, вивчаючи спонукальний феномен, виділяє кілька значущих його ознак:

- виразна дослідницька спрямованість на цікавий об'єкт; розуміння умов задачі, усвідомлення сутності та позитивне ставлення до неї;
- суб'єктивність, яка проявляється через емоції захоплення, радості під час пошуку нових знань, відомостей про предмет, способів дій із ним;
- регулювання дій та поведінки, практичність і віднесеність її до вольового зусилля.

Водночас авторка, на основі власних досліджень, дійшла висновку, що у старших дошкільників пізнавальні інтереси характеризуються: випадковістю виникнення, низькою мірою постійності, цікавістю лише до зовнішніх ознак, фактів, поєднанням із вже набутим досвідом (стійкий зв'язок), великою мірою розмаху між сферою знань та очікуванням швидкого результату [33, с. 96].

Тому, на основі усвідомленості цієї спонуки науковець розрізняє безпосередній та опосередкований його види. Зокрема маленькі діти в першу чергу цікавляться чимсь зовсім незвичним для них (зовнішні чинники), а вже потім новими знаннями.

Відповідно науковець виділив: безпосередній інтерес до змісту діяльності або предмету; цікавість до процесу та характеру процесуальних дій; наявність своєрідного підґрунтя піді бажанням, охотою до допитливості (задатки, схильності); опосередковане бажання [75].

О. Власова, на основі цих уявлень та класифікацій мотиваційних утворень, пропонує розрізняти справжній пізнавальний інтерес від процесуальної зацікавленості [2]. Прагнення до пізнання пронизує всі сфери життєдіяльності

дитини раннього віку, яка хоче не лише розглядати об'єкти природи, предмети найближчого оточення, людей, а й діяти з ними.

Малюк порівнює, підбирає, вдивляється, намагається діяти, помиляється, за допомогою дорослого виправляє помилки, збагачуючи свої життєві враження, особистий досвід.

Дитина здатна експериментувати та фантазувати подумки, використовувати предмети-замінники, в ньому розвивається внутрішній плані мислення, зароджується фантазія, з'являється безліч запитань. Ознайомлення з навколишнім набуває яскравого пізнавального характеру.

За свідченням, О. Городецької, дитина, може уникнути від опіки певних обставин, міркує про різні предмети і явища, які на даний момент не діють на органи чуття. Вона намагається певним чином упорядкувати й пояснити собі навколишній світ, пізнати його, побачити певні причинно-наслідкові зв'язки та закономірності. Так починається розвиток пізнавальних потреб, інтересів та мети пізнавальної діяльності. Пізнавальні потреби при цьому здебільшого зумовлені новими враженнями, а потреба досліджувати виникає ситуативно [12].

Розвиток пізнавальної діяльності дітей чітко охарактеризовано у програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». За програмою у дітей разом із їх розвитком активності, розширюється коло об'єктів, які привертають їх увагу. Дитина більше придивляється, прислухається до них та їх розглядає. Головним предметом її уваги стають об'єкти природи. Найбільше привертає увагу все, що рухається, змінюється, розкриваючи якісь нові свої властивості.

Отже, у результаті активної взаємодії з навколишнім світом значно розширюється світогляд дитини, розвиваються пізнавальні інтереси. Обсяг інформації, яку дитина одержує з різних джерел, інтенсивно розвиває допитливість і спостережливість.

У програмі «Українське дошкілля» вікові особливості розвитку пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку передбачає те, що дитина оволодіває новими способами сприймання, які забезпечують обстеження предметів і явищ дійсності, їх різноманітних властивостей і взаємозв'язків. Сприймання спрямоване на пізнання предметів і явищ навколишнього світу.

Дитина може групувати предмети за характерними ознаками. Розвивається цікавість, інтерес дітей до нового, незнайомого, до понять, незрозумілих слів. Розвивається мисленнєва діяльність в результаті чого, дитина може розповідати невеликі казки, переказувати невеликі твори, розповідати про події з власного життя. Великого значення відіграють дидактичні та рухливі ігри, що розвивають пізнавальну сферу дитини [1].

Отже, пізнавальний інтерес до предмета або процесу пізнання виникає у внутрішній мотиваційній сфері особистості старшого дошкільника. Водночас пізнавальні інтереси не з'являються самі собою, вони – результат розвитку, виховання дитини у сім'ї та в дитячому садку.

За програмою «Українське дошкілля» дитину старшого дошкільного віку приваблює все яскраве, емоційно забарвлене, те, що можна дослідити, з чим можна експериментувати, причому її цікавить не лише сам процес, але й результат.

Дошкільник намагається робити припущення, узагальнювати, порівнювати, робити висновки, розглядаючи предмети чи його зображення, звертає увагу на деталі. У процесі пізнавальної діяльності, сприйняття предметів, обстеження, узагальнення дитина застосовує слова, які характеризують властивості предметів, символи, схеми, що відображають приховані зв'язки між предметами та явищами.

Розвиток словесно-логічного мислення сприяє розвитку умінь дітей робити елементарні висновки. Результатом розвитку мислення є те, що накопичення уявлень про світ вибудовується в цілісну систему знань [8].

С. Ладивір пропонує розглянути основні прояви пізнавального інтересу старших дошкільнят [35]:

- надання переваги певному виду діяльності;
- виникнення запитань пізнавального характеру;
- бажання поповнити знання про предмети, явища навколишньої дійсності;
- намагання робити висновки з власних спостережень;
- реагування дитини на успіх чи невдачу в діяльності;
- увага, зосередженість у процесі діяльності;
- бажання залучити інших дітей до улюбленої справи, поділитися з ними;
- результатами своїх спостережень;
- зовнішні прояви (інтонація, міміка, жести);
- прагнення самостійно включитися в діяльність, яка зацікавила.

Дошкільний вік вважається періодом розвитку дитячої пізнавальної активності.

У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти в освітній лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» зазначено, що прояви такої активності є інтерес дитини до довкілля та самої себе; активне сприймання предметів, об'єктів, людей, подій; спостережливість, кмітливість, допитливість, вміння використання побаченого й почутого раніше, спроби самостійно доходити висновків, знаходити нове у знайомому та знайоме в новому, вміння радіти зі своїх відкриттів; надання переваги новим, незнайомим завданням, що потребують розумових зусиль; планування своєї пізнавальної діяльності,

втілення її на практиці; інтерес до дослідництва, експериментування з новими матеріалами [1].

Дослідження Т. Чашки засвідчують, що подив – важлива здатність дитини, він живить її пізнавальний інтерес. Це почуття можна викликати новизною, незвичністю, несподіваністю, невідповідністю чогось уявленням малюка. Інтерес, як стимул пізнавальної діяльності, своєрідний трамплін до пізнавальної активності, опора для емоційної пам'яті, стимул для підвищення емоційного тону, засіб мобілізації уваги та вольових зусиль дитини [73].

Без належної підтримки природна дитяча допитливість, за дослідженням І. Литвиненко, починає згасати вже на п'ятому році життя. Але ж відомо, що п'ятий рік життя – це вік «чомучок», а психоаналітики пов'язують цей вік з латентною стадією психосексуального розвитку, дуже сприятливою для навчання. У неї виникло в зв'язку з цим запитання: чому діти не виявляють належного інтересу до пропонованого матеріалу. У цього феномена багато причин [2].

На її думку, головні з них такі:

- сприймаючи інформацію, діти здебільшого користуються тільки одним або двома сенсорними каналами, тобто вони або пасивно слухають, або сприймають матеріал тільки зором;

- вихователі самі ставлять дітям запитання;

- діти не володіють пізнавальними діями;

- примушування дітей до навчання, ігнорування того, що навчання має бути для них забавою.

В залежності від конкретних умов в цьому пізнавальному досвіді відбувається збагачення вмісту пізнавального інтересу і зміцнення його. Саме

завдяки пізнавальному досвіду і спілкуванню інтерес у структурі тієї чи іншої особистості може відігравати різну роль.

Для дітей четвертого року життя він буде відігравати роль перехідного епізоду, постійно вимагати зовнішніх стимулів для свого зміцнення; у дітей п'яти років – широкий розлитий інтерес, не локалізований у певній предметній галузі, але маючий тенденцію до постійного збагачення все новою і новою інформацією (допитливість); а вже у шість років – своєрідна пристрасть до пізнання, до творчої діяльності, що виражається в пошуку необхідної ланки для заповнення пробілу в знаннях [14].

Також Л.Лохвицька зазначає, пізнавальний інтерес, будучи стійкою рисою особистості на всіх вікових етапах розвитку дітей, визначає її активність в навчанні, в грі, ініціативу в постановці пізнавальних цілей. Він визначає пошуковий, творчий характер будь-якого виду пізнавальної діяльності (на занятті, в домашній навчальній роботі, конструюванні і т. д.), сприяє розвитку здібностей до творчості в різноманітних видах діяльності.

Розвиток цієї риси особистості надзвичайно позитивно позначається на всьому розвитку дитини. З віком змінюється і сам зміст пізнавальної активності: вона стає більш довільною, цілеспрямованою. Вмінню ставити мету, шукати способи її досягнення (Що робити? Як робити?), а в разі виникнення труднощів проявляти наполегливість та цілеспрямованість для їх подолання завжди надавали особливої ваги провідні учені в галузі дитячої психології В. Котирло.

Таким чином, розвиток пізнавального інтересу на всіх вікових етапах життя дитини прямо залежить від кількості, якості та характеру інформації, знань, які отримує дитина, а також від способу їх подачі дорослими. Пізнавальний інтерес дошкільників у процесі навчання та виховання розвивається по-різному в залежності від їх вікових та індивідуальних

особливостей. Тому кожному віку дитини притаманний свій рівень розвитку пізнання.

1.3. Медіа освіта як засіб розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників.

Вже на етапі дошкільного дитинства діти активно використовують медіа у повсякденному житті. Натомість, діти старшого дошкільного віку, переважно, мають значний, але стихійно набутий досвід використання медіа продукції. З огляду на це, підтримуємо думку С. Лисенко, який зазначає, що відгороджувати дітей від сучасних технологій є неприпустимою помилкою, оскільки вони є частиною майбутнього [38].

Визначимо педагогічний потенціал медіа освіти у розвитку дітей дошкільного віку.

Перш за все, медіа освіта допомагає дітям навчитися аналізувати інформацію, відрізнити правду від вигадки та формувати власну думку. Вони отримують можливість обговорювати сюжети мультфільмів чи відео, ставити запитання та шукати відповіді, що розвиває здатність мислити критично [30].

Медіа освіта сприяє підвищенню рівня розвитку когнітивних здібностей. Так, інтерактивні мультимедійні програми, освітні ігри та анімації сприяють розвитку пам'яті, уваги та логічного мислення. Наприклад, використання інтерактивних ігор допомагає дітям запам'ятовувати нові поняття, вирішувати завдання та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Медіа освіта розкриває творчий потенціал дітей, надаючи їм можливість створювати власні історії, малюнки або навіть прості відео. Це допомагає

формувати уяву, художній смак та індивідуальність дитини, отже говоримо про креативний розвиток.

За допомогою медіа у вихователів та батьків є можливість формувати комунікативні навички старших дошкільників. Оскільки використання медіа засобів у групових заходах розвиває навички спілкування та співпраці. Наприклад, колективне обговорення мультфільмів або завдань в інтерактивних іграх сприяє формуванню здатності висловлювати свої думки, слухати інших і взаємодіяти з однолітками [29].

Медіа можуть бути корисними для розвитку емоційного інтелекту, оскільки багато програм і мультфільмів зображують ситуації, які навчають дітей розуміти почуття інших, співчувати та вирішувати конфлікти. Наприклад, через казки та мультфільми діти знайомляться з моральними цінностями.

Медіа освіта сприяє рівному доступу до знань для дітей з різними освітніми потребами. Спеціальні програми та додатки адаптовані для дітей з вадами слуху, зору або іншими особливостями розвитку, забезпечуючи їм можливість навчатися в інклюзивному середовищі.

Медіа освіта допомагає дітям підготуватися до школи, розвиваючи основні навички користування технологіями, а також стимулюючи інтерес до навчання через інтерактивні форми викладання. Це допомагає їм легше адаптуватися до навчального процесу в початкових класах.

Зважаючи на вікові особливості дітей дошкільного віку, зазначимо, що вони знайомі з друкованою медіа продукцією, переважно, у вигляді книги або дитячого журналу, які їм читають дорослі. Очевидно, що друкованій медіа продукції для дітей нелегко конкурувати з іншими медіа, хоча вони мають виключне значення у збагаченні підростаючого покоління знаннями, культурними цінностями, вихованні особистості, організації дозвілля тощо.

Науковець Є. Огар у своєму дослідженні зазначає, що термін «дитяча періодика» використовують для позначення масиву періодичних видань, створених спеціально для дитячої, читацької аудиторії з урахуванням психофізичних можливостей, вікових потреб, та особливостей сприйняття [39].

У дитячій періодиці для дошкільників переважають художні твори, написані літературною мовою, яка найбільш відповідає особливостям дитячого сприйняття, як-от: конкретність, реалістичність та центризм мислення, величезна допитливість у пізнанні світу, анімізм уяви, нестійка увага, мимовільна та короткочасна пам'ять, специфічне відчуття мови та стрімкий розвиток мовлення та інше.

Вважаємо доцільним схарактеризувати особливості сприймання дітьми друкованої медіа продукції.

Науковець К Біницька зазначає, що факти, які співпадають з життєвими уявленнями дітей, достатньо легко й правильно усвідомлюються ними. Факти, які суперечать дитячому досвіду, не збігаються з ним, здебільшого не усвідомлюються дошкільниками. У своїх дослідженнях автор наголошує, що аналіз сприйняття дітьми художніх творів показав пряму залежність між сприйняттям моралі твору і моральними якостями дітей. Сильніший емоційний та поведінковий вплив на дітей чинять ті моральні якості і вчинки героїв, які відповідають їх власним якостям [3].

У дослідженні О. Янкович встановлено, що особливістю дитячого сприймання є злитність і нероздільність. Оскільки текст є основною формою викладу змісту друкованої медіа продукції, що конкретизується й доповнюється ілюстраціями, то розуміння дітьми інформації забезпечується правильним співвідношенням словесної презентації й наочного зображення. Сприймаючи нову інформацію діти старшого дошкільного віку, фактично, думають у межах

візуального пізнання, більш-менш свідомо орієнтуючись на ті «робочі еталони», які дозволяють впізнавати конкретні елементи й добудовувати структурно-функціональні складові для знаходження об'єкта розуміння, його інтерпретації, яка може бути основою суб'єктивного сприймання.

Суб'єктивні орієнтири у дітей при ознайомленні з новою інформацією виникають або безпосередньо з її змісту, або з попереднього досвіду, з наявних конкретних знань. Вважаємо, що у роботі з ознайомлення дітей з друкованою медіа продукцією знання педагогами цих факторів є надзвичайно важливим, оскільки вони мають бути враховані під час підбору «правильного» медіаматеріалу, його презентації вихованцям [6].

Відомі психологи підкреслюють, що високий рівень осмислення обов'язково передбачає емоційний відгук читача, його здатність суб'єктивно, особисто співпереживати долі героїв, висловлювати власне ставлення до вчинків персонажів та аргументовано їх оцінювати. Тому використовуючи друковані медіа в роботі з дітьми, потрібно обговорювати їх емоційні стани, вчити грамотно висловлюватися про свої почуття щодо сприйнятого, міркувати щодо значення цих емоцій для розуміння характеру героя, системи подій, ідеї твору. Адже автор свідомо викликає в читача ті чи ті емоції, володіючи цілим арсеналом засобів впливу на нього [10].

Характеризуючи особливості сприймання дітьми друкованої медіа продукції зазначимо, що у дітей спостерігаються труднощі рефлексії. При цьому, вони схильні до фантазування, імпровізації, включення до контексту своїх міркувань блоків інформації з різних джерел. Тому важливо навчити вихованців сприйманню і розумінню художнього тексту яке включатиме низку етапів: сприймання й розуміння фактичного безпосереднього смислу слова, фрази;

розуміння головної думки тексту; розуміння мотиву вчинків або ставлення діючої особи до подій [5].

Особливість сприйняття дитиною інформації по радіо полягає у відсутності зорових вражень. Науковцями доведено, що дитина може сприймати радіопрограму хронометражем не більше ніж 30 хвилин, оскільки її емоційний стан постійно перебуває в готовності до зовнішнього збудника, а висока чутливість нервової системи в поєднанні з постійним навчанням перевантажує нервову систему, як наслідок – найменші зауваження можуть призвести до бурхливої реакції, зміни настрою [13].

Аудіо продукція впливає на слухача в двох сферах: логічній та емоційній. Від того, які емоції в дитини викликатиме розповідь, залежить осмислення змісту, зіставлення почутих фактів із реальною дійсністю й, як результат, адекватна поведінка дитини в конкретних життєвих ситуаціях.

Дітям 6 року життя притаманна висока ступінь комунікації із однолітками, відтак, сприймаючи радіоконтент, вони зважають на наявність зворотнього зв'язку. Зважаючи на нестійку увагу дітей, дорослому слід обирати такі аудіозасоби, в яких використовуються різноманітні стимули її привернення, як-от: зміна діяльності ведучих програми, чергування в ефірі акустичних засобів подання, інтонаційні характеристики мовця тощо [11].

До різновидів сприйняття деякі науковці відносять також телесприймання [16; 17]. Такі характеристики телебачення, як звук, зображення, аудіовізуальні образи, – сприймаються одночасно різними органами чуття (зором і слухом). Вони безпосередньо пов'язані з емоційною сферою дитини. Саме тому аудіовізуальна медіа продукція є найбільш привабливою для дитячого сприйняття. Для дітей 6 років однією з характеристик сприймання медіа продукції є мимовільна пам'ять. Вона базується на емоціях, інтересі, тому діти

легко запам'ятовують те, що їх зацікавило, але забувають отриману інформацію дуже швидко. Підвищена сенситивність сприйняття, як характеристика медіасприймання, пов'язана зі ставленням дитячої аудиторії до телегероїв, яке визначається залученням дитини до процесу співпереживання персонажу в досягненні мети [19].

Слід виокремити й емоційне сприйняття дітьми аудіовізуального контенту, що виражається в імпульсивності, невмінні стримувати свої почуття і переживання, прагненні миттєво втілити свої відчуття в дії [20; 25].

Зважаючи на притаманну дітям спрямованість уваги на той чи інший інформаційний об'єкт, з усього інформаційного масиву маленький глядач відбирає лише те, що відповідає його інтересам, схильностям, потребам. У дослідженні Л. Козирєвої виокремлено таку особливість як домінуюча роль деталі в осмисленні образу. При цьому домінуючою є роль мимовільної уваги, тому дітей приваблюють яскраві, незвичайні предмети. Зважаючи на це, 13 своєрідним є і ставлення дітей до зовнішності персонажів [27; 28].

У працях О. Кравчишиної акцентується увага на тому, що в процесі сприймання медіа продукції увагу дітей старшого дошкільного віку найбільше привертає активно діючий герой. Це обумовлено особливостями дитячої моторики, яка характеризується великою інтенсивністю. Фрагментарність сприйняття пояснюється тим, що дитина часто дає оцінку поведінки телегероя на підставі одного вихопленого з сюжету епізоду і утруднюється скласти загальне уявлення про характер персонажа [26].

Відсутність координації у великій кількості не пов'язаної між собою, не детермінованої цілісністю та завершеністю системної інформації порушує і ціннісну орієнтацію сприймання. Велика кількість яскравих фарб, стрімко змінювані картинки, кадри, звуки залишають після себе уривчасті образи в

дитячій пам'яті. Таке поверхнєве сприйняття сприяє формуванню так званого «кліпового мислення», яке полягає у неможливості встановити зв'язок між різнорідною інформацією. Отже, можемо констатувати, що існує беззаперечна необхідність у врахуванні особливостей дитячого сприйняття в процесі ознайомлення з медіа продукцією. Також робимо акцент на важливості керування з позиції дорослого, процесом включенням медіа продукції у роботу з вихованнями, оскільки сучасні медіа, крім корисних характеристик у використанні, можуть здійснювати негативний вплив на формування особистості дитини.

Важливими завданнями дошкільної освіти є активізація пізнавальної активності дитини, її самостійності та ініціативності. Значні можливості для реалізації вищезначених завдань має медіа продукція.

Аналіз досліджень та публікацій останніх років свідчить, що проблема використання медіа продукції в роботі з дітьми стає центром уваги зарубіжних та вітчизняних представників педагогіки (О. Куніченко, О. Кравчишина, Н. Череповська та ін.), психології (О. Вознесенська, Л. Найдьонова, Г. Онкович та ін.), медицини (Г. Апостолова, Д. Лемиш, Р. Пацлаф та ін.), культурології (М. Маклюєн, М. Ямпольський, О. Якимович та ін.).

За визначенням Н. Лисенко медіа продукція є результатом діяльності в галузі медіа виробництва у вигляді медіа інформації та медіа мистецтва (медіа тексти), їх матеріальні носії (газети, журнали, фотоплівки, кінострічки, диски тощо), а також медіа засоби та медіа технології, завдяки яким медіа продукція як створюється, так і зберігається, транслюється [36].

У науковій літературі тотожним поняттям медіа продукції є категорія «медіа текст». Учені медіа текст розуміють як повідомлення медійного виду або жанру, як-от: друкований текст у пресі, фотозображення, аудіовізуальні

зображення в кіно, на телебачення або їх фрагменти, повідомлення по радіо, реклама, етикетка на будь-якій продукції, веб-сторінка, блог, віртуальні фотоальбоми тощо [29].

Отже, медіа продукцію розглядаємо як конкретні види медіа повідомлень разом із носієм, що публікуються або транслюються за допомогою засобів масової інформації і адресовані цільовій (у нашому дослідженні – дитячій) аудиторії.

Ми вважаємо, що медіа продукція – це сучасний і дієвий засіб навчання і виховання, що виконує освітню, розвивальну і виховну функції, які діють в органічній єдності. Вона сприяє формуванню у дитини потреби в знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконаленню пізнавальних умінь і навичок.

На думку науковців (Л. Артемова, Н. Гавриш) медіа продукція підвищує ефективність сприймання дітьми навчального матеріалу, урізноманітнює навчальну діяльність, вносить у неї елемент цікавості. Оволодіти необхідними знаннями, уміннями і навичками дитина зможе лише тоді, коли сама виявлятиме до них інтерес, і в тому разі, коли вихователь зуміє зацікавити її.

Тому медіа продукція має добиратися так, щоб її зміст передбачав формування не лише елементарних уявлень, а й розвиток пізнавальних процесів та пізнавальної активності (поєднуючи два елементи – пізнавальний та ігровий (або розважальний)).

За переконанням професорки Н. Гавриш, медіа продукції притаманна багатофункціональність, зокрема: формування базових засад особистості, збагачення емоційно-чуттєвої сфери, адаптаційна функція, мотиваційна, розвивальна, виховна, дидактична, коригуюча, компенсаторна та інші. О. Жорник зазначає, що використання медіа продукції допомагає сформувати

пізнавальну самостійність – якість особистості, що проявляється у готовності власними силами здійснити цілеспрямовану пізнавальну діяльність.

Узагальнемо погляди науковців (П. Вінтерхофф-Шпурк, В. Іванов, С. Семчук, В. Чудинова та ін.) щодо потенціалу медіа продукції як засобу розвитку дітей дошкільного віку.

Загалом виділяють такі функції: ідеологічна; культуро-освітня; комунікативна; інформаційно-пізнавальна; нормативна (пропаганда прийнятих у суспільстві норм і зразків поведінки); інтеграційна; розважально-компенсаторна; психотерапевтична (зменшує дискомфорт, емоційне невдоволення); фонові (уникнення самотності), естетична та ін.

Науковець Н. Лисекно зазначає, що для реалізації пізнавальної моделі використання медіа продукції важливо виділити характерні особливості цього процесу, як-от: усвідомлення сенсу сприйнятого медіа контенту та творчу активність особистості, як мету і результат використання медіа продукції. Усвідомлення сенсу сприйнятого медіа контенту можливо тільки за умови активізації послідовних розумових операцій: свідомий відбір із подальшим критичним осмисленням [37].

Використання медіа продукції в роботі з дітьми має ряд переваг, зокрема: здійснення полісенсорного сприйняття матеріалу; можливість демонстрації різних об'єктів за допомогою сучасних технічних засобів навчання в збільшеному вигляді; поєднання аудіо-, відео- і анімаційних ефектів в єдиному продукті сприяє компенсації об'єму інформації, що отримується дітьми з інших джерел; активізація зорових функцій, окомірних можливостей дитини; яскравість і привабливість медіа продукції прискорюють запам'ятовування ІБ матеріалу, робить його осмисленим і довгостроковим. Наявність позитивних емоційних

реакцій у процесі використання медіа продукції сприяє корекції і розвитку психічних процесів.

Медіа продукція є ефективним засобом роботи під час фронтальних та індивідуальних занять, що дозволяє побудувати освітній процес на основі психологічно коректних режимів функціонування уваги, пам'яті, гуманізації змісту навчання і педагогічної взаємодії. Зауважимо, що наявність емоційних реакцій (почуття, мова, жести, рухова активність) відображає чуттєве сприйняття дитиною медіа продукції.

Так, учені висловлюють думку, що в ході використання медіа продукції діти починають включати в процес управління своїми емоціями слова, що веде до осмислення і прояву таких емоцій, як симпатія, співчуття тощо. Таким чином, емоції допомагають сприймати інформацію і реагувати на неї, тим самим впливаючи на пізнавальну активність дітей. Використання медіа продукції в освітньому процесі передбачає широкий спектр прийомів роботи з дітьми. Наприклад, використання на занятті «наскрізного» персонажа перетворює «звичайне» спілкування в комунікативну ситуацію. У результаті відбувається не тільки запам'ятовування нової інформації, а і діалог між дитиною та персонажем, який викликає в неї цікавість у спілкуванні з цим героєм. Цікавим прийомом є порівняння двох-трьох екранізацій одного і того ж літературного твору.

Сучасним прийомом є робота з використанням стоп-кадру або відеоряду (відповіді на запитання, озвучування мікросюжетів, коментування, вибіркового опису дій і ситуацій, розігрування діалогів тощо).

Зазначені методичні прийоми сприяють активізації інтересу дітей до медіа продукції [55-59]. Отже, багатофункціональність медіа продукції, з одного боку, відкриває широкий діапазон можливостей для вдосконалення освітнього процесу та розвитку особистості дитини. З іншого боку, це вимагає від педагогів, які

використовують медіа матеріал, ретельного планування і чіткого розуміння цілей і завдань своїх занять. Це дозволить уникнути негативних наслідків різних девіацій функцій медіа продукції.

Отже, медіа освіта володіє значним потенціалом у розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників, зокрема:

- відбувається залучення уваги дошкільника через інтерактивність – медіа засоби, такі як інтерактивні навчальні програми, відеоігри та мультимедійні презентації, здатні залучати увагу дітей, оскільки вони є більш динамічними та візуально привабливими порівняно зі стандартними методами викладання. Інтерактивний контент стимулює допитливість, коли діти активно взаємодіють з матеріалом, шукаючи відповіді на запитання або виконуючи завдання;

- формуються зв'язок між грою та навчанням – медіа освіта часто інтегрує навчальні елементи в ігровий процес, що робить пізнавальну діяльність цікавою для дітей. Це дозволяє їм не лише сприймати нову інформацію, але й розвивати здатність до вирішення проблем, критичне мислення та дослідницьку діяльність, що стимулює їх інтерес до навчання;

- відбувається використання мультимедійних матеріалів – відеоролики, анімації, мультфільми та аудіо казки допомагають дітям краще розуміти абстрактні поняття, полегшують сприйняття інформації та викликають інтерес до нових тем. Візуальні образи та звуки підкріплюють знання, надаючи можливість дітям краще запам'ятовувати і засвоювати матеріал;

- відбувається розширення кругозору старших дошкільників – медіа освіта дозволяє дітям знайомитися з різними аспектами світу – природою, культурою, технологіями, мистецтвом. Це допомагає їм розвивати уяву та створювати зв'язок між тим, що вони бачать у медіа, і тим, що оточує їх у

реальному житті, що значно розширює їхній кругозір і підсилює бажання пізнавати світ.

– розвивається дослідницька діяльність дошкільника – завдяки медіа засобам дошкільники можуть самостійно шукати відповіді на питання або вирішувати поставлені завдання, що формує в них навички самостійного навчання і дослідження. Наприклад, під час перегляду освітніх відео чи інтерактивних програм діти можуть отримати мотивацію для подальшого дослідження теми, що підсилює їхню пізнавальну активність;

– створюються сприятливі умови для пізнання – медіа освіта дозволяє адаптувати навчальні матеріали до індивідуальних особливостей дитини, враховуючи її темп навчання, інтереси та здібності. Це сприяє позитивному сприйняттю процесу навчання та підсилює інтерес до нових знань, оскільки дитина навчається в комфортних для себе умовах.

Прикладами медіа засобів для розвитку пізнавального інтересу дошкільників є:

– освітні мультфільми: науково-популярні мультфільми та анімації, такі як «Фіксики» або «Уроки тітоньки Сови», допомагають дітям засвоювати знання через цікаві історії;

– інтерактивні ігри: ігри, які вимагають логічного мислення або вирішення задач, сприяють розвитку інтересу до математики, науки чи мов;

– аудіо казки та подкасти для дітей: слухання казок розвиває уяву та мовленнєві навички, що мотивує дітей до самостійного пошуку нової інформації.

1.4. Педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти

Нами було визначено такі педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку:

- наповнення предметно-просторового середовища медіа-освітнім матеріалом;
- забезпечення взаємодії закладу дошкільної освіти і родини з питань медіа освіти дошкільників;
- включення в освітній процес медіа продукції, орієнтованої на розвиток пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку.

Зупинимось на кожній з них більш детально.

Так, виокремлення першої педагогічної умови – **наповнення предметно-просторового середовища медіа освітнім матеріалом** – зумовлено необхідністю зацікавлення дітей старшого дошкільного віку медіа.

Відзначимо, що наповнення середовища дитячого садка медіа освітнім матеріалом відіграє ключову роль у створенні сприятливого простору для розвитку пізнавальної активності, творчості та соціальних навичок дітей. Медіа освітні матеріали можуть бути інтегровані у різні аспекти діяльності в дитячому садку, допомагаючи дітям знайомитися з новими поняттями через візуальні та інтерактивні засоби.

Основні принципи наповнення медіа освітнім матеріалом:

1. Відповідність віковим особливостям дітей: медіа освітні матеріали повинні бути адаптовані до рівня розвитку дошкільників, з урахуванням їхніх когнітивних можливостей і вікових потреб. Важливо обирати контент, який легко сприймається дітьми, наприклад, мультфільми з простими сюжетами або інтерактивні ігри з базовими завданнями;

2. *Збалансованість медіа контенту:* медіа засоби не повинні повністю замінювати традиційні форми навчання, такі як ігри, фізична активність або комунікація з педагогом та однолітками. Важливо поєднувати медіа освіту з іншими освітніми методами, забезпечуючи гармонійний розвиток дитини.

Елементи медіа освітнього середовища в дитячому садку:

1. *Інтерактивні дошки та сенсорні панелі.* Інтерактивні дошки дозволяють дітям вивчати новий матеріал через малювання, ігри та перегляд освітніх відео. Вони створюють можливості для інтерактивної взаємодії з матеріалом, що робить навчання більш цікавим та захоплюючим.

2. *Планшети та інтерактивні столи.* Використання планшетів чи інтерактивних столів у дошкільній освіті дозволяє дітям працювати з освітніми додатками, виконувати завдання та досліджувати нові теми через ігри та відеозаняття. Планшети можуть використовуватися для індивідуальної або групової роботи, що сприяє розвитку самостійності та комунікативних навичок.

3. *Освітні мультфільми та відео заняття.* Мультфільми на освітні теми (наприклад, "Фіксики", "Уроки тітоньки Сови") можуть використовуватися для пояснення дітям складних наукових або соціальних тем через доступну для них мову. Важливо обирати відеоматеріали, які не тільки розважають, але й навчають, формуючи інтерес до навчання.

4. *Аудіокниги та подкасти для дітей.* Аудіокниги та короткі освітні подкасти сприяють розвитку мовленнєвих навичок, слухової уваги та уяви. Вони можуть використовуватися для спокійних занять або під час відпочинку, допомагаючи дітям занурюватися у світ казок та історій.

5. *Дидактичні комп'ютерні ігри.* Ігри на комп'ютерах або планшетах, які мають освітню мету, допомагають дітям розвивати логічне мислення, увагу,

пам'ять та здатність вирішувати проблеми. Наприклад, математичні ігри, де дитина вчиться рахувати, або ігри на розвиток мовлення та засвоєння нових слів.

6. *Мультимедійні навчальні центри.* У групових кімнатах дитячого садка можна організувати мультимедійні куточки або навчальні центри, де діти матимуть доступ до різних медіа ресурсів: планшетів, інтерактивних книг, освітніх плакатів із QR-кодами для перегляду додаткових матеріалів. Це дозволить їм вільно досліджувати теми, що їх цікавлять.

7. *Проекційне обладнання для навчання.* Використання проекційних систем дозволяє педагогу демонструвати дітям відео заняття або проводити інтерактивні заняття на великому екрані, що робить навчання більш колективним і цікавим. Це може бути корисним для перегляду мультфільмів, науково-популярних програм або спільної гри у освітні ігри.

Учені відзначають переваги медіа освітнього середовища, зокрема:

- Мотивація до навчання: діти, які використовують медіа засоби, проявляють більший інтерес до навчання завдяки інтерактивним формам подачі матеріалу.

- Розвиток самостійності: використання планшетів або комп'ютерів для вирішення завдань допомагає дітям навчитися працювати самостійно.

- Підтримка інклюзії: медіа засоби дозволяють адаптувати навчальний процес для дітей з різними освітніми потребами, надаючи їм доступ до спеціалізованих програм.

- Гармонійний розвиток: медіа освітні матеріали сприяють одночасному розвитку різних здібностей – когнітивних, соціальних, емоційних та творчих.

Друга педагогічна умова – **забезпечення взаємодії закладу дошкільної освіти і родини з питань медіа освіти дошкільників** – спрямована на

співпрацю ЗДО та родини у питанні розвитку пізнавального інтересу дошкільника засобами медіа освіти.

Забезпечення ефективної взаємодії між ЗДО та родиною з питань медіа освіти дошкільників є важливим кроком у створенні цілісного підходу до розвитку дитини. Родина та педагоги мають спільно працювати, щоб медіа засоби використовувалися корисно, безпечно і відповідали освітнім цілям. Співпраця сприяє гармонійному розвитку дитини, забезпечуючи послідовність у використанні медіа вдома і в садку.

Учені виокремлюють основні напрями взаємодії ЗДО і родини:

- інформування батьків про медіа освіти – педагоги повинні регулярно інформувати батьків про значення медіа освіти для розвитку дітей, роз'яснюючи її вплив на пізнавальні здібності, творчість і комунікативні навички. Це може включати проведення батьківських зборів, семінарів або консультацій, де педагоги розкажуть про те, як медіа засоби використовуються у садочку і як їх можна ефективно застосовувати вдома;

- навчання батьків – важливо навчати батьків правильному підходу до вибору та використання медіа ресурсів. Це може включати рекомендації щодо освітніх додатків, веб сайтів та відео, які сприяють розвитку дитини, а також поради щодо обмеження часу, проведеного перед екранами, і підтримання балансу між медіа і активною грою;

- спільні заходи для дітей і батьків – організація спільних заходів, де батьки і діти можуть взаємодіяти через медіа, наприклад, сімейні мультимедійні проекти або ігри. Такі заходи допомагають батькам краще зрозуміти інтереси дитини, а також показують, як можна використовувати медіа для спільного навчання та розваг;

– інформаційна підтримка та ресурси для батьків – дитячі садки можуть створювати інформаційні листки, онлайн-групи або блоги, де публікуються рекомендації щодо медіа виховання, посилання на корисні ресурси та інструкції з використання цифрових платформ. Це дозволить батькам отримувати актуальну інформацію та використовувати її для вдосконалення медіа освіти вдома;

– партнерство у виборі контенту – спільна робота педагогів і батьків щодо вибору освітніх програм і матеріалів забезпечить послідовність у використанні контенту вдома і в садку. Педагоги можуть рекомендувати освітні програми та додатки, що відповідають віковим особливостям дітей, а також порадити, як правильно організувати медіа освітній процес вдома;

– відкритий діалог та зворотний зв'язок – регулярний обмін думками між батьками і педагогами допомагає відстежувати прогрес дитини і коригувати використання медіа засобів. Це може включати індивідуальні консультації або спільні зустрічі, де обговорюються досягнення, труднощі і рекомендації щодо подальшої роботи з медіа.

Окреслимо шляхи взаємодії ЗДО та родини у питанні розвитку пізнавального інтересу дітей засобами медіа.

Проведення семінарів та тренінгів для батьків
Організація освітніх заходів для батьків, де педагоги розкажуть про користь медіа освіти, підходи до безпечного використання інтернету та цифрових технологій. Це допоможе батькам орієнтуватися у сучасних тенденціях і використовувати медіа для розвитку дитини.

Створення рекомендацій щодо домашнього використання медіа
Складання рекомендацій для батьків щодо часу, який діти можуть проводити перед екраном, а також вибір освітніх ресурсів (освітні додатки, мультфільми,

ігри). Наприклад, рекомендації включають обмеження екранного часу до 1-2 годин на день для дошкільників та використання виключно якісного контенту, який сприяє навчанню.

Залучення батьків до медіа проєктів дитячого садка

Наприклад, можна організовувати сімейні мультимедійні проєкти, де діти з батьками створюють спільні роботи — малюють, роблять короткі відео або фільми на задані теми. Це сприяє спільній творчій діяльності та показує позитивні аспекти медіа освіти.

Використання онлайн-платформ для взаємодії

Використання соціальних мереж або онлайн-платформ (наприклад, Google Classroom або аналогів) для обміну матеріалами, фотографіями з занять, порадами щодо розвитку дитини та навчальних ресурсів. Це дозволить забезпечити постійну комунікацію між педагогами та батьками.

Проведення спільних обговорень та консультацій

Регулярні індивідуальні або групові зустрічі з батьками, під час яких педагоги можуть надавати зворотний зв'язок щодо прогресу дітей у використанні медіа засобів, а також обговорювати, як можна вдосконалити цей процес вдома.

Переваги взаємодії:

Послідовність у використанні медіа: Завдяки співпраці між закладом та родиною дитина отримує послідовний досвід, де вдома і в садочку використовуються подібні освітні підходи.

Підвищення обізнаності батьків: Батьки краще розуміють, як правильно використовувати медіа для розвитку дитини, і можуть краще підтримати її навчання вдома.

Безпека дитини: Спільна робота з батьками забезпечує захист дитини від небажаного контенту та шкідливого впливу інтернету.

Третя педагогічна умова – включення в освітній процес медіа продукції, орієнтованої на розвиток пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку.

Включення медіа продукції в освітній процес для розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку є ефективним інструментом для підготовки їх до шкільного навчання та подальшого самостійного дослідження світу. У віці 5-6 років діти активно проявляють інтерес до нових знань, і правильно підібрана медіа продукція може значно посилити цей інтерес, допомагаючи розвивати ключові когнітивні, комунікативні та творчі здібності.

Приклади тематичних медіа для різних освітніх напрямків:

1. Науково-природничі знання

- Мультфільми: "Фіксики", "Смішарики. Пізнавальні уроки", "Даша-мандрівниця".
- Інтерактивні ігри: "Наша планета" (гра про природу і тварин), "Екологія для малят" (гра про охорону довкілля).
- Відео: "Доктор Комаровський" (освітні відео про здоров'я дітей і медицину).

2. Математика та логіка

- Мультфільми: "Маленькі Ейнштейни" (англійською мовою), "Місто математики".
- Ігри: "LogicLike" (логічні задачі), "Happy Numbers" (математика для дошкільнят).
- Відеоуроки: Математичні уроки з інтерактивними завданнями.

3. Мова та мовлення

- Інтерактивні додатки: "Театр Рукавичка" (розвиток мовлення), "Starfall ABCs" (для вивчення англійської).

- Аудіокниги: класичні казки в аудіоформаті (наприклад, казки Андерсена, українські народні казки).
- Відеоуроки: мультфільми для вивчення нових слів або простих речень.

Переваги використання медіа продукції для розвитку пізнавального інтересу:

1. Інтерактивність і залученість. Медіа освітні матеріали забезпечують інтерактивність, що підсилює інтерес дітей і дозволяє їм активно брати участь у процесі навчання.

2. Візуальна ілюстрація складних понять. Медіа продукція, особливо анімації та відео уроки, дозволяє наочно пояснювати складні наукові або соціальні поняття, що значно полегшує їх розуміння дітьми.

3. Формування критичного мислення та творчих навичок. Діти не лише отримують нову інформацію, але й розвивають критичне мислення, оскільки багато інтерактивних програм вимагають прийняття рішень та вирішення проблем.

4. Мотивація до самостійного навчання. Використання ігор та інтерактивних додатків спонукає дітей до самостійного дослідження і навчання, що сприяє формуванню самостійності і пізнавальної активності.

Медіа продукція повинна використовуватися під контролем педагогів і батьків. Це дозволить запобігти перевантаженню інформацією, забезпечити безпеку та відповідність контенту віковим особливостям. Також важливо, щоб медіа продукція поєднувалася з іншими формами діяльності — фізичною активністю, спілкуванням та традиційними методами навчання.

Таким чином, включення медіа продукції в освітній процес дозволяє розширити можливості для розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку, роблячи навчання захопливим та інформативним.

Висновки до першого розділу

Інтерес розглядається як елемент спрямованості особистості, що має емоційну природу. Його основне призначення полягає у мотивуванні процесу пізнання людини. Існують численні класифікації інтересів. Проте найбільш значущим дослідники вважають пізнавальний, який підкреслює жагу до нових знань, вражень від набутої інформації.

Таке утворення тісно пов'язане з інтелектуальною активністю людини і є одним із її чинників. Як утворення спонукальної сфери явище проходить ряд перевтілень в особистісному плані: від орієнтувального рефлексу до допитливості, а вже потім до вибіркового ставлення певної предметної сфери досвіду людства.

У дітей старшого дошкільного віку досліджуваний феномені сприяє появі ознак активності у плані пошуку невідомих знань. Поява значної кількості інтересів призводить до допитливості, періоду «чомучок». Динаміка пізнавального інтересу на всіх вікових етапах життя дитини прямо залежить від кількості, якості та характеру інформації, знань, які отримує дитина, а також від способу їх подачі дорослими. Психологічне явище дошкільників в освітньому процесі має різну динаміку, яка залежить від різних чинників, зокрема від вікових та індивідуальних особливостей.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу визначити особливості сприйняття дітьми старшого дошкільного віку сучасної медіа продукції, як-от: «кліпове мислення», субсенсорне сприймання, сенситивність сприйняття, наївний реалізм; труднощі в сприйнятті просторово-часових і причинно-наслідкових зв'язків явищ реального життя; ідентифікація юного

глядача з привабливим для нього героєм; труднощі в рефлексії; відсутність життєвого і естетичного досвіду.

Досліджуючи сучасний стан використання медіа продукції у ЗДО, нами було виявлено: недосконалість відповідного змістово-методичного забезпечення; часткову обізнаність вихователів і батьків щодо методів і прийомів виховання означеної характеристики; домінування епізодичних заходів використання медіа продукції із метою розвитку пізнавальної активності дітей.

Нами було визначено такі педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку:

- наповнення предметно-просторового середовища медіа-освітнім матеріалом;
- забезпечення взаємодії закладу дошкільної освіти і родини з питань медіа освіти дошкільників;
- включення в освітній процес медіа продукції, орієнтованої на розвиток пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку.

Перевірці ефективності визначених педагогічних умов буде присвячено наступний підрозділ дослідження.

РОЗДІЛ II.

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ
ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ
СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ МЕДІА ОСВІТИ**

2.1. Діагностика рівнів розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників

Перш ніж, нами було реалізовано схарактеризовані педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти, ми намагались дослідити сучасний стан сформованості пізнавального інтересу старших дошкільників.

Необхідним аспектом у розвитку пізнавального інтересу є визначення критеріїв його розвиненості. Тобто, «критерій» – це об’єктивна ознака, на основі якого відбувається порівняльна оцінка або класифікація досліджуваних процесів [4].

Перш ніж, визначити власні критерії розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників, проаналізуємо наявні напрацювання з цього питання.

Так, В. Суржанська пропонує такі критерії розвитку пізнавального інтересу дошкільника:

- інтерес;
- ініціатива;
- самостійність;
- оригінальність;
- пізнавальна орієнтація.

На їх основі автор визначила та охарактеризувала чотири рівні сформованості пізнавального інтересу:

- репродуктивно-наслідувальний,
- репродуктивно-виконавчий,
- конструктивно-виконавчий,
- творчий [2].

Своєю чергою, Г. Стадник подає такі рівні розвитку пізнавального інтересу дошкільників:

- високий (діти виражають пізнавальні емоції, інтерес до нової інформації, увагу, ініціативність та розмірковують над різними ситуаціями),
- середній (у дошкільників відсутній стійкий пізнавальний мотив, вони не виявляють інтересу до ситуацій, не виявляють пізнавальних емоцій, не розвинені уміння здійснювати ініціативні розумові дії у складних ситуаціях),
- низький (діти пасивні в усіх видах діяльності, пізнавальна діяльність супроводжується негативними емоціями, почуттям нудьги, пригніченості, байдужим ставленням до результатів своєї діяльності, присутня відсутність пошукових дій) [14].

Крім того, вчені визначають такі показники розвитку пізнавального інтересу дитини:

- увага, зосередженість, захопленість до вивчення матеріалу;
- особливий інтерес до оточуючих предметів;
- яскраво виражене бажання продовжувати заняття, прагнення до виконання різноманітних, особливо складних завдань ;
- прояв самостійності в доборі способів дій, засобів, здійсненні контролю, досягненні результату;

- спілкування з дорослим, питання до нього, спрямовані на пізнавальні інтереси;

- постійне прагнення до предмета, емоційне ставлення до нього.

На основі існуючих досліджень визначаємо такі **критерії** розвитку пізнавального інтересу дитини старшого дошкільного віку:

- увага та інтерес до нового (предмета, явища);

- активність та ініціативність;

- емоційне ставлення до різних видів продуктивної діяльності, нового (предмета чи явища);

- самостійність.

На основі критеріїв ми визначили показники та рівні розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників: високий, середній, низький (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Критерії, показники та рівні розвиненості пізнавального інтересу старших дошкільників

Критерії/ Показники	Увага	Інтерес	Активність та ініціативність	Емоційне ставлення	Самостійність
Високий	дитина уважна, прислухається до вихователя, не відволікається у процесі різних видів діяльності, може бути зосередженою упродовж 15 хв.	проявляє інтерес та допитливість до предметів або явищ	проявляє ініціативу у спілкуванні з однолітками та дорослими, завжди активна; ініціює певні види діяльності під час дослідження предмета або явища	яскраво виражає пізнавальні емоції; емоції задоволення під час дослідження нового	самостійно бачить проблему, планує діяльність, шляхи її вирішення
Середній	періодично потребує допомоги дорослого для зосередження уваги, дитина потребує повторення, вказівок. Іноколи дитина	інтерес має нестійкий характер, в залежності від настрою, обставин, видів діяльності тощо	завдання виконує за умови додаткового стимулювання; робить спроби долати труднощі, але у випадку невдачі відступає; підкоряється ініціативі іншого	може проявляти позитивні емоції, а може бути нейтральним	слухає пояснення дорослого, іноколи потребує допомоги вихователя у процесі діяльності

	відволікається, натомість за підказки вихователя повертається до діяльності				
Низький	зосереджує увагу лише на вимогу вихователя, відволікається за умови наявності іншого подразника	дитина пасивна, працює тільки за умов персонального звертання, виявляє інтерес за вимоги вихователя	без підтримки дорослого не починає діяльність, для роботи потребує зразок	емоційний фон загалом нейтральний	не може самостійно впоратись із завданням, потребує допомоги дорослого

Визначивши критерії та рівні розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку маємо можливість перейти до первинного моніторингу старших дошкільників з метою виявлення вихідного рівня розвитку пізнавального інтересу.

До первинного діагностування було залучено дітей старшого дошкільного віку ЗДО «міжнародний ліцей Михайл» (приват заклад дошкільної освіти) с. Чайки Київської області.

Моніторинг вхідного рівня розвитку пізнавального інтересу за критерієм «увага» ми досліджували за допомогою прихованого спостереження. Проведене спостереження засвідчило переважно низький рівень уваги у дітей старшого дошкільного віку, більшість дітей зосереджують увагу лише на вимогу вихователя, часто відволікаються на сторонні дії.

Менше 50 % старших дошкільників показали середній рівень розвитку уваги, цим дітям вихователь періодично наголошував на сказаному, та повторював алгоритм дій, але вони поверталися до діяльності та доводили її до логічного завершення.

Найменший показник високого рівня розвитку уваги – 13,3 %, дошкільнят уважно прислухалися до вихователя, не відволікалися у процесі різних видів продуктивної діяльності, із зацікавленістю виконували запропоновані види робіт.

Звичайно, увага старшого дошкільника ще є не стійкою, максимальний час, коли дитина може зосереджено працювати – не більше 20 хв. За умови дійсної зацікавленості процесом. Натомість, стає очевидним, що необхідно упроваджувати більш цікаві форми та методи роботи для дітей з метою розвитку пізнавального інтересу останніх.

Наступний критерій – «інтерес» до певних видів діяльності, нових предметів тощо – ми досліджували паралельно з увагою за допомогою

спостереження. У процесі дослідження ми дійшли висновку, що загалом діти виявляють інтерес до нового, цікавляться запропонованими видами діяльності у процесі заняття, натомість швидко такий інтерес втрачають (на середньому рівні опинилось 40% дітей на високому — 26,6% відповідно).

Вихователю протягом заняття доводиться часто нагадувати дітям повернутися до того чи іншого виду діяльності, інколи – робити зауваження тощо. Але, нами було виявлено таку закономірність – якщо види діяльності не є розтягненими у часі, а мобільно змінюються (діти дивлять відео, проводять дослід, роблять аплікацію з нетрадиційного матеріалу тощо) інтерес є значно стійким.

Діагностика наступного критерію — «активність та ініціативність» відбувалася за допомогою стандартизованої методики (Додаток А).

Найвищий відсоток дітей на низькому рівні (вони не починали діяльність без підтримки з боку вихователя).

30% дошкільників мали середній показник активності та ініціативності (ці діти виконували завдання за умов додаткового стимулювання).

На високому рівні невеликий відсоток (10 %) дітей (проявляли ініціативу у спілкуванні з однолітками, ініціювали певні види діяльності, самі цікавилися новими предметами, явищами тощо).

Для дослідження рівня розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку за четвертим критерієм «позитивний емоційний фон» був використаний Колірний тест М. Люшера (Додаток А) в адаптованому варіанті для дітей дошкільного віку.

У процесі діагностики нами було отримано такі результати: на низькому рівні опинилось 33,4% досліджуваних (емоційний фон загалом нейтральний, тобто діти не відчували позитивних емоцій від проведеної діяльності). На

середньому рівні ми виявили 40% дітей, які у більшій мірі були позитивно емоційно налаштовані, натомість у процесі бесіди не могли зазначити, що той чи інший вид діяльності їм сподобався.

Вважаємо, що така ситуація може бути обумовлена втомою дітей, натомість були і такі, які сягнули високого рівня – 26,6% та тесті показав їх позитивний емоційний фон, радість у процесі виконання різних видів діяльності.

Останній критерій – «самостійність» – ми діагностували за допомогою стандартизованої методики (Додаток А). Результати моніторингу дозволяють констатувати, що більшість дітей опинились на низькому рівні – 60%. Такі діти часто потребували допомоги дорослого, зверталися до вихователя чи однолітків для уточнення завдання, або просто показати, що у нього виходить.

Середній рівень засвідчили дошкільники, які інколи зверталися до вихователя у разі крайньої необхідності – 30%. На жаль, високий рівень показали лише 10% дітей, які могли самостійно впоратись із завданням. Отримані нами узагальнені дані ми унаочнили у вигляді таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Результати констатувального експерименту (у%)

	Увага	Інтерес	Активність та ініціативність	Емоційне ставлення	Самостійність
Високий	13,3	26,6	10	26,6	10
Середній	50	40	30	40	30
Низький	36,7	33,4	60	33,4	60

Проведений нами констатувальний зріз дає підстави стверджувати, що вхідний рівень пізнавального інтересу старших дошкільників є не значним. У результаті проведеної роботи на констатувальному етапі було встановлено, що

48% всіх дітей мають низький рівень розвитку пізнавального інтересу. Ці діти не виявляють ініціативності і самостійності у процесі виконання завдань, втрачають до них інтерес за умови труднощів і виявляли негативні емоції (прикрість, роздратування, плач), рідко задавали питання у процесі різних видів діяльності тощо.

Узагальнені дані нами представлені у вигляді діаграми (рис. 1).

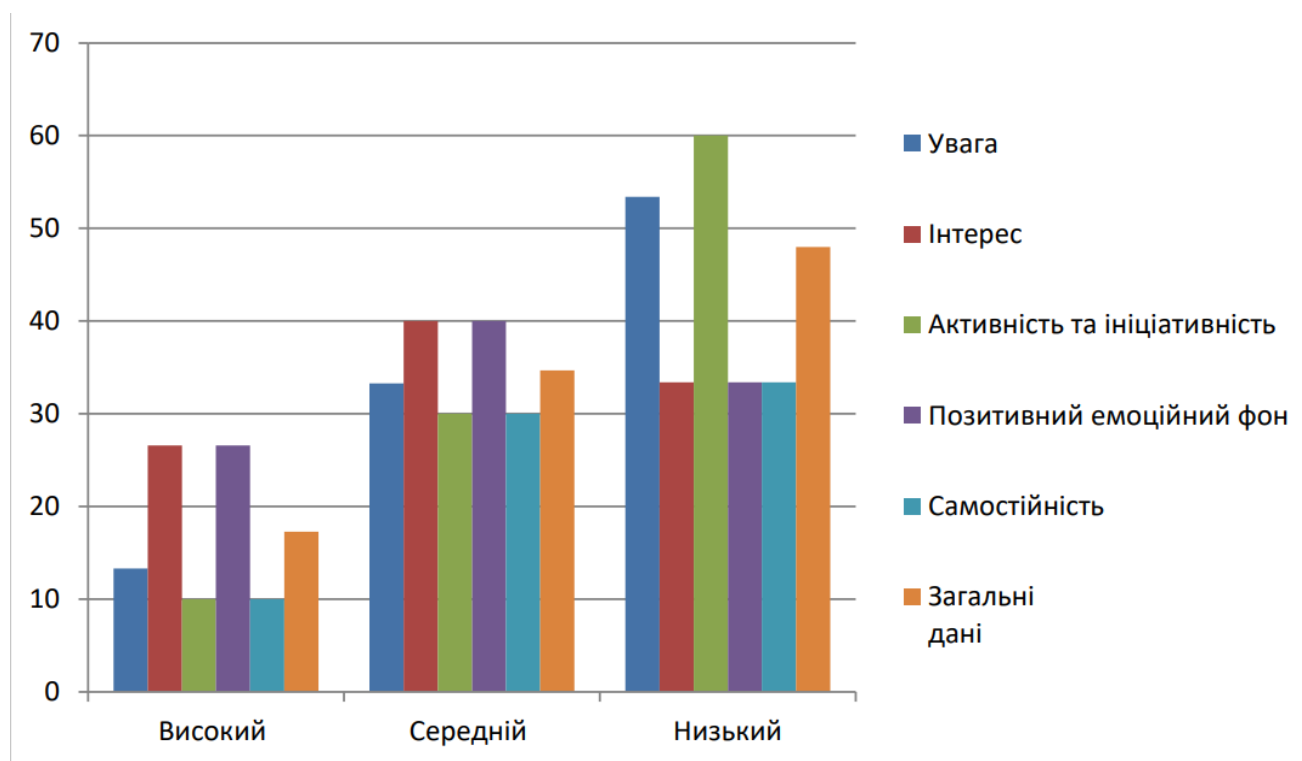

Рис. 1. Узагальнені дані констатувального етапу експерименту (у %)

Отримані дані вважаємо підставою для реалізації визначених нами педагогічних умов розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти, про що мова піде далі.

2.2. Упровадження педагогічних умов розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти

На основі аналізу теоретичних джерел розроблено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку засобами медіа освіти. Реалізація педагогічних умов як взаємодоповнювальних і взаємозумовлених була комплексною.

Відповідно до першої педагогічної умови – **наповнення предметно-просторового середовища медіа освітнім матеріалом** – передбачалося обладнання в групах відповідних ігрових медіа куточків. Вихователь заохочував дітей до використання медіа засобів, медіа продукції за схемою:

- цікава ігрова мотивація;
- пояснення завдання;
- розглядання, допомога, поради, рекомендації у процесі самостійної діяльності дітей, підтримка.

Змістова лінія реалізації означеної умови охоплювала ігри-вправи («Обери та поясни», «Знайди пару»), дидактичні ігри («Мій друг журнал», «З телевізором дружу»), бесіди, колективні розповіді; виготовлення фотостендів і колажів, стіннівок тощо. Одним із способів стимулювання дітей до використання медіа продукції були прийоми заохочення.

Ми також пропонували дітям слухали короткі аудіо-книги, пов'язані з навчальними темами для розвитку їхнього слухового сприйняття та мовних навичок. До таких казок у старшій групі віднесли

- «Котигорошко» – українська народна казка про сміливого хлопчика, який рятує своїх братів і сестру від Змія. Історія про відвагу та дружбу, що

активізує пізнавальний інтерес за умови використання цікавого дидактичного матеріалу;

– «Івасик-Телесик» – народна казка про хлопчика, якого викрала зла відьма, але він зміг її перехитрити та повернутися додому. Вчить кмітливості та наполегливості, активізує пізнавальний інтерес за рахунок використання пізнавальних ігор та театралізованої діяльності після прослуховування;

– «Рукавичка» – народна казка про те, як різні звірята знаходять собі притулок у загубленій рукавичці. Вчить про важливість співпраці та доброти, активізує пізнавальний інтерес за рахунок сюжету та використання театралізованої діяльності далі;

– «Лисичка-сестричка і вовк-панібрат» – історія про хитру лисицю та довірливого вовка. Показує, що хитрість і спритність не завжди приводять до гарного результату;

– «Снігова королева» – чарівна казка про відданість, сміливість і справжню дружбу, коли Герда вирушає на пошуки свого друга Кая, викраденого Сніговою королевою. Розвиток пізнавального інтересу відбувається за рахунок використання відповідних інсценізацій протягом прослуховування казки.

– «Петрик П'яточкін» – весела та повчальна казка про хлопчика, який любив гратися, але згодом зрозумів важливість слухняності та відповідальності.

Цікавим для дітей старшого дошкільного віку виявився досвід проведення кінозалу раз на тиждень. Нами було запропоновані цікаві короткі відео відповідно до теми тижня, після чого обговорювалось побачене.

При проведенні ранкових кіл вранці (ранкові зустрічі) ми також намагались упровадити перегляд невеликих смислових відео. Традиційно такі відео стимулювати пізнавальний інтерес за рахунок цікавих тем про природні явища, космос, звички тварин тощо.

Значний інтерес викликало у дітей занурення до віртуальної реальності. Ми намагались реалізувати це різними способами:

- використання навчальних інтерактивних книг – використання спеціальних книжок з елементами AR (віртуальна реальність), які мають маркери для сканування через додаток на планшеті або смартфоні. При скануванні маркера діти можуть побачити анімації героїв, тварин або інших об'єктів, пов'язаних з текстом. Ми використовували казки, енциклопедії, де персонажі «оживають» на сторінках, що підвищує інтерес до навчання;

- пазли та настільні ігри – ми використовувати пазли або настільні ігри з маркерами AR, які додають додаткові елементи: звук, анімацію або тривимірні моделі, коли дитина наводить на них планшет чи смартфон. Це допомагає розвивати логіку, увагу і пам'ять, збільшує рівень зацікавленості темою;

- використання тривимірних моделей об'єктів, таких як тварини, рослини, будівлі або навіть людське тіло з доповненою реальністю. Це дозволяє дітям досліджувати об'єкти в деталях і краще розуміти їхню будову.

- віртуальні музеї, екскурсії до відомих культурних пам'яток, що дозволяло дітям здійснити "подорож" у нові місця, не покидаючи кімнати для занять;

- медіа-квести або інтерактивні вікторини.

Таким чином, ми намагались наповнити освітнє середовище різними медіа засобами, використовуючи їх в освітньому процесі для розвитку пізнавальної активності старших дошкільників.

Друга педагогічна умова – **забезпечення взаємодії закладу дошкільної освіти і родини з питань медіа освіти дошкільників** – передбачала удосконалення теоретико-методичної підготовки вихователів ЗДО та батьків з питань активізації пізнавального інтересу дітей засобами медіа освіти.

Робота з вихователями передбачала розв'язання таких завдань:

- забезпечення розуміння ними необхідності та актуальності роботи з означеного напрямку;
- ознайомлення з різними видами медіа продукції;
- розширення знань про методи і прийоми використання медіа продукції в роботі з дітьми.

Було розроблено комплекс заходів, зокрема: науково-практичні й проблемні семінари, індивідуальні консультації, бесіди, дискусії, панорама педагогічних знахідок; виставки методичних матеріалів та ін.

Зацікавленість педагогів викликав тренінг «Організація «збалансованого» використання медіа продукції» та воркшоп «Медіа продукція в роботі з дітьми: Чому? Як? Для чого?» та ін.

Проведення майстер-класів, семінарів-практикумів, тренінгів, відеопереглядів відкритих форм роботи з вихованцями дало змогу педагогам опанувати ефективні прийоми включення медіа продукції у роботу з розвитку пізнавального інтересу дітей дошкільного віку.

Залучення батьків до спільної освітньої діяльності відбувалося в межах функціонування сімейного клубу «Медіазнайка». Зважаючи на рівень психолого-педагогічних знань батьків, робота проводилась у поєднанні масових, групових та індивідуальних форм її організації, як-от:

- лекції-діалоги («Значення медіа продукції у вихованні дітей»),
- дискусії («Вплив мультфільмів на формування особистості»),
- ділові ігри («Інтерв'ю з психологом»),
- батьківські аукціони («Знай, вивчай, впроваджуй»),
- інтелектуальні ігри («Термінологічна розминка») тощо.

Згідно з третьою педагогічною умовою – **включення в освітній процес медіа продукції, орієнтованої на розвиток пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку** – було розроблено факультативний курс для дітей старшого дошкільного віку «Діти у світі медіа» (додаток А).

Відповідно до змісту плану робота з дітьми охоплювала три етапи, кожен із них було спрямовано на розв'язання певних завдань.

На першому етапі (інформаційно-пізнавальному) ефективним було вирішення проблемних ситуацій, розв'язуючи які, діти усвідомлювали значення використання різних видів медіа продукції, зокрема газет, журналів, радіопередач, мультфільмів та ін., а також ігрових ситуацій, у яких діти, обираючи серед рисунків ті, які відображали діяльність, пов'язану з використанням медіапродукції, вчилися пояснювати значущість цієї діяльності для людини. Враховуючи результати констатувального експерименту ми дійшли висновків, що діти старшого дошкільного віку мають недостатній рівень пізнавального інтересу, пасивні при «спілкуванні» з новими, незнайомими предметами, в них недостатньо розвинена спостережливість, часто виникають проблеми у процесі розумової діяльності, недостатня зацікавленість інтелектуальними завданнями тощо.

Тому нами використовувалися різноманітні методики і форми з метою підвищення рівня пізнавальної активності та самостійності дитини, зокрема:

- ігрова вправа «Художник»,
- спостереження-гра «Знайди спільне»,
- «Що загубив телеведучій?»,
- ігри «Смислові ряди», «Що я загадав?», «Залишаємо незвичайні новини», «Чарівне перетворення», «Факти про мене»; заняття «Подорож у медіагалерею».

Крім цього до системи роботи з дітьми старшого дошкільного віку ми включили словесні логічні завдання:

- «Перший мікрофон»,
- «Що трапилося?»,
- «Запитай та вгадай»,
- «По гриби»,
- «Цікава газета»
- «Група сьогодні» та інші.

Під час реалізації системи роботи можна було побачити зацікавленість дітей до нових знань, відзначити розширення кола їх інтересів і захоплень. Нами також використовувалися інтерактивні прийоми («Павутинка», «Кошик ідей», «Мікрофон» та ін.), заповнення «Адвент календаря», які сприяли формуванню пізнавальної мотивації, стійкого інтересу до медіа продукції та забезпеченню усвідомленості, осмисленості її використання в різних життєвих ситуаціях.

Другий етап роботи – *репродуктивно-збагачувальний* – передбачав формування у дітей елементарних уявлень про медіа продукцію, ознайомлення дітей з правилами її культурного використання, розвиток основ критичного мислення. Зміст цього етапу охоплював комплекс різноманітних форм і методів роботи, зокрема такі: індивідуальний пошуковий проект («Медіа продукція в моїй родині»), проблемні ситуації («Якщо зникне телевізор», «Життя без книжок»), створення мнемотаблиць, дидактичні ігри, бесіди, інтерактивні вправи («Асоціативний куш», «Карусель», «Ми вчимо своїх друзів тому, що вміємо добре робити самі» та ін. Було проведено низку тематичних занять, як-от: «У світі інформації», «Про що розповідає телевізор?», «Режим дня медіакористувача», «Загадкова реклама», «Мультфільми: безпечно-небезпечно» та ін.

Провідним методом для впровадження цього етапу визначено метод діалогово-інтерактивного занурення у медіа простір через сприйняття медіапродукції та її аналіз і оцінку. Під час роботи вихованці доходили розуміння соціально схвалювальних і деструктивних дій (агресії, неадекватної експресії, недоречного прояву емоцій) медіаперсонажів, а також наслідків відтворення сприйнятого у власній поведінці.

Роз'яснення дорослими спожитого медіаконтенту спрямовувало увагу дітей на зв'язок між вчинками, їх мотивами, наслідками та власною емоційною сприйнятливістю, здатністю аналізувати й оцінювати медіапродукцію.

Бажання дітей використовувати медіа продукцію в різних видах діяльності заохочували в процесі індивідуальних і групових бесід, створення коміксів, фото проєктів, вигадкування власних початку, середини або закінчення мультфільму; візуалізації внутрішніх переживань і почуттів у спільній з дорослим діяльності (малюнки, ліплення, відтворення діалогу дійових осіб в іграх-драматизаціях тощо).

На **практично-творчому** (третьому) етапі ставилися завдання: вправлятися в набутих знаннях щодо використання медіа продукції в повсякденній діяльності і в поведінці.

З цією метою використовувалися такі методи: обговорення спожитого медіа контенту з різних позицій (автор глядач), створення колективних колажів, дидактичні ігри («Опиши події», «Хто працює на телебаченні?», «Про що говорять з екрана?», «Правильно – неправильно», «Який настрій у героя?» та ін.); сюжетно-рольові ігри («Сім'я», «Друкарня», «У магазині книжок» та ін.); навчально-ігрові ситуації («Переконай мене», «Для кого працює журналіст?», «Де Тимко інформацію шукав?» та ін.), бесіди-уточнення («Читати газету – гарна звичка», «Пізнайко» – навчає й розважає», «Наші помічники – новини» та ін.),

колективна та індивідуальна творча діяльність, рефлексія («Продовж речення», «Клубок вражень», «Читання/перегляд для себе»).

Однією з дієвих форм роботи на цьому етапі був тематичний день «Маленькі медіа споживачі», ідея якого полягала в тому, щоб продемонструвати якомога більше способів використання медіа продукції у закладі дошкільної освіти.

Таким чином, нами було реалізовано педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку засобами медіа освіти, ефективність яких буде доведено за допомогою вторинного діагностування далі.

2.3. Аналіз дослідно-експериментальної роботи

Упровадження обґрунтованої нами методики дає можливість перейти до аналізу даних отриманих у ході контрольного моніторингу.

Нами було використано той же самий критеріально-діагностичний апарат, що і на етапі констатувального зрізу.

Так, вторинна діагностика засвідчила, що діти старшого дошкільного стали більш активними на заняттях, задавали питання пізнавального характеру, виявляли інтерес до проведення дослідів, крім того, вони стали більш активними та самостійними.

Більшість дітей старшого дошкільного віку намагалися довести розпочату справу до логічного завершення, самостійно пропонували організувати різні види продуктивної діяльності та встановлювали правила. Крім того, більшість старших дошкільників мали більш сприятливий емоційний фон, тобто з радістю виконували певні завдання, були дійсно зацікавленими.

Зупинимось на отриманих результатах по кожному показнику.

Так, значно покращився рівень уваги дітей та здатності зосереджуватися на процесі діяльності, а саме:

- збільшилась тривалість концентрації уваги дошкільників – діти почали довше зосереджуватися на завданнях. Наприклад, якщо раніше дитина могла концентруватися на одному завданні протягом 5-10 хвилин, то після впровадження медіа засобів цей час може збільшитися до 15-20 хвилин або навіть більше. Це пов'язано з тим, що інтерактивні завдання і яскраві візуальні стимули краще утримують увагу дитини;

- знизилась частота відволікань – зменшується кількість випадків, коли діти відволікаються під час занять. Використання мультимедійних матеріалів допомагає утримувати інтерес дітей, що знижує частоту відволікань на сторонні подразники;

- збільшився рівень включення в діяльність – діти демонструють більш активне залучення до освітнього процесу. Наприклад, вони частіше ініціюють відповіді на запитання, прагнуть виконувати завдання самостійно і проявляють більшу цікавість до матеріалу;

- підвищилась стійкість уваги – покращується здатність дітей зберігати увагу при виконанні завдань, що вимагають концентрації. Вони стають менш схильними до втоми під час навчальних занять, особливо коли контент змінюється динамічно і має різні рівні складності;

- збільшився рівень якості виконаних завдань – після впровадження медіа освіти діти виконують завдання більш ретельно, з меншою кількістю помилок. Вони можуть краще дотримуватися інструкцій, що свідчить про підвищену здатність до зосередження.

– покращення когнітивної гнучкості – завдяки використанню медіа освіти діти старшого дошкільного віку стали більш здатними до швидкої зміни уваги між різними видами діяльності. Наприклад, вони можуть без труднощів переключатися з однієї гри на іншу, зберігаючи при цьому високий рівень включення.

Звісно, що рівень інтересу також суттєво зріз, особливо на високому рівні – він сягнув більше 30%, на середньому – 40%. Результати спостереження довели, що:

– старші дошкільники стали більш активними на заняттях – діти демонструють більш активну участь у навчальному процесі. Вони частіше піднімають руки для відповіді на запитання, прагнуть виконувати додаткові завдання і активно включаються в обговорення теми. Це свідчить про те, що завдання стають для них більш цікавими і стимулюють до навчання;

– підвищився рівень ініціативності – дошкільники частіше ініціювали ігри, використовуючи нові знання або навички, отримані завдяки мультимедіа. Наприклад, частка дітей виявила бажання зробити малюнки за мотивами переглянутого навчального відео або розповідати іншим дітям про те, що вони дізналися;

– зростання рівня емоційної залученості – після впровадження медіа засобів спостерігалось підвищення емоційної реакції на навчальний матеріал. Діти проявляли радість, захоплення, інтерес під час виконання завдань, особливо якщо вони пов'язані з інтерактивними іграми, мультфільмами або навчальними додатками;

– тривалість захоплення діяльністю зросла – використання медіа освіти сприяла тому, що діти довше залишались захопленими однією діяльністю.

Наприклад, замість 5-10 хвилин, які діти могли витратити на стандартне заняття, вони з інтересом працювали над інтерактивним завданням протягом 20-30 хв.;

– розширилось коло інтересів – використання медіа освіти стимулювало дітей цікавитися новими темами, з якими вони не стикалися раніше. Наприклад, навчальні відео або інтерактивні презентації зацікавлювали дошкільників такими темами, як природа, космос або технології, і спонукати їх дізнаватися більше поза межами заняття.

Значно зріс рівень активності та ініціативності дітей старшого дошкільного віку, а також їхньої самостійності, про що вже писали вище. Так, високий рівень сягнув 30%, середній – 60%. Діти могли самостійно виконувати певне завдання, або потребували незначної підказки вихователя.

Чимало дітей могли ініціювати гру за сюжетом переглянутих казок в вигляді відео, були і такі, хто пропонував доповнити ту чи ту діяльність іншими видами робіт.

Важливим результатом, отриманим після експерименту вважаємо підвищення рівня позитивного емоційного фону в групі. Так, маємо такі тенденції:

– покращення настрою старших дошкільників – діти стали більш радісними та задоволеними під час занять. Використання яскравих, інтерактивних матеріалів та мультимедійних ігор сприяє позитивним емоційним реакціям, що проявляється в посмішках, сміху та загальному підвищенні настрою під час навчання.

– зниження рівня тривожності старших дошкільників – медіа засоби часто роблять освітній процес менш формальним і більш ігровим, що допомагає дітям почуватися комфортніше. Наприклад, мультфільми або анімації, які пояснюють

новий матеріал, знижують напруження та тривожність, які можуть виникати під час традиційного навчання;

- зростання рівня емоційної стійкості – діти легше справлялися з невдачами або труднощами, оскільки інтерактивні завдання та мультимедійні ігри часто надавали можливість повторити спробу. Це допомагало розвивати більш позитивне ставлення до помилок і зберігати гарний емоційний стан навіть при складних завданнях;

- посилення емоційної залученості – дошкільники демонстрували більший інтерес та захоплення під час занять, особливо якщо вони включали інтерактивні елементи. Це виражалося в їхньому бажанні активно брати участь у процесі, проявляти емоції, реагувати на події у навчальних відео або іграх;

- покращення рівня соціальної взаємодії – старші дошкільники стали більш відкритими та схильними до взаємодії з іншими, обговорюючи переглянуті мультимедіа або спільно виконуючи інтерактивні завдання. Це сприяло формуванню позитивного емоційного середовища у групі, де діти охоче співпрацювали один з одним.

- зменшення агресивних проявів дітей – після впровадження засобів медіа освіти діти частіше виражали емоції через творчість, гру або розповіді, що допомагає знижувати рівень негативних емоцій, таких як роздратування або агресія.

Результати, отримані на контрольному етапі відображені в діаграмі (рис 2).

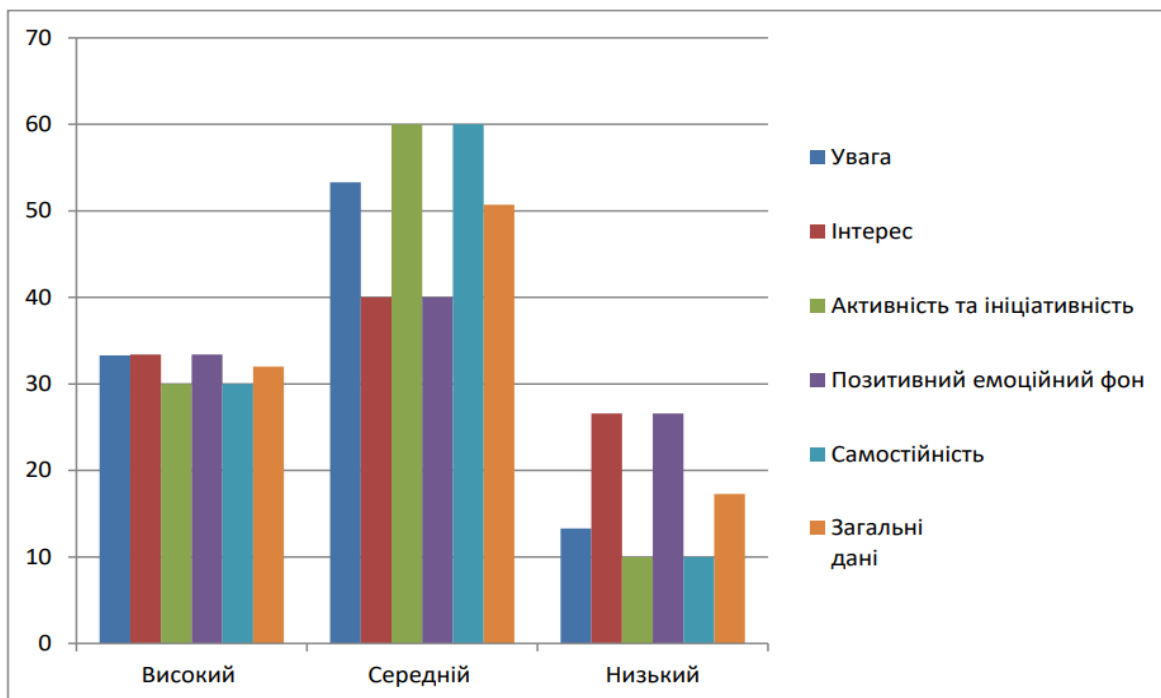

Рис. 2. Узагальнені дані контрольного етапу експерименту (у %)

Як бачимо з діаграми, після проведення роботи з розвитку пізнавального інтересу за допомогою медіа освіти так змінились показники дітей:

- високий рівень зріс на 14,7%;
- середній на 16%,
- низький зменшився на 30,7%.

Отже, проведена нами робота виявилася ефективною для покращення рівня розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку.

Висновки до другого розділу

Практична робота щодо реалізації педагогічних умов розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти дала можливість зробити певні узагальнюючі висновки.

Перш за все, нами було визначено критерії та рівні розвиненості пізнавального інтересу старших дошкільників. До критеріїв нами було віднесено: увага, інтерес, активність та ініціативність, позитивний емоційний фон, самостійність. Високий рівень сформованості пізнавального інтересу старших дошкільників констатувався, якщо дитина уважна, прислухається до вихователя, не відволікається у процесі різних видів діяльності, може бути зосередженою упродовж 15 хв., проявляє інтерес та допитливість до предметів або явищ, проявляє ініціативу у спілкуванні з однолітками та дорослими, завжди активна; ініціює певні види діяльності під час дослідження предмета або явища, яскраво виражає пізнавальні емоції; емоції задоволення під час дослідження нового.

Середній рівень визначався тоді, коли дитина періодично потребувала допомоги дорослого для зосередження уваги, повторення, вказівок. Інколи дитина відволікається, натомість за підказки, вихователя повертається до діяльності, інтерес має нестійкий характер, в залежності від настрою, обставин, видів діяльності тощо, завдання виконує за умови додаткового стимулювання; робить спроби долати труднощі, але у випадку невдачі, відступає; підкоряється ініціативі іншого, слухає пояснення дорослого, інколи потребує допомоги вихователя у процесі діяльності.

Низький рівень визначався, коли старший дошкільник зосереджує увагу лише на вимогу вихователя, відволікається за умови наявності іншого подразника, дитина пасивна, працює тільки за умов персонального звертання,

виявляє інтерес за вимоги вихователя, без підтримки дорослого не починає діяльність, для роботи потребує зразок, не може самостійно впоратись із завданням, потребує допомоги дорослого, емоційний фон загалом нейтральний.

Результати констатувального експерименту засвідчили, що низького рівня розвиненості пізнавального інтересу сягнуло 48% всіх дітей; середнього – 38 %, високого – 14 %.

Нами було реалізовано низку педагогічних умов розвитку пізнавального інтересу старших дошкільників засобами медіа освіти, зокрема: наповнення предметно-просторового середовища медіа-освітнім матеріалом; забезпечення взаємодії закладу дошкільної освіти і родини з питань медіа освіти дошкільників; включення в освітній процес медіа продукції, орієнтованої на розвиток пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку.

Після моніторингу проведеної роботи з розвитку пізнавальних інтересів старших дошкільників високий рівень зріс на 14,7%; середній на 16%, низький зменшився на 30,7%. Отже, проведена нами робота виявилася ефективною для розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку засобом медіа освіти.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Інтерес розглядається як елемент спрямованості особистості, що має емоційну природу. Його основне призначення полягає у мотивуванні процесу пізнання людини. Існують численні класифікації інтересів. Проте найбільш значущим дослідники вважають пізнавальний, який підкреслює жагу до нових знань, вражень від набутої інформації.

Таке утворення тісно пов'язане з інтелектуальною активністю людини і є одним із її чинників. Як утворення спонукальної сфери явище проходить ряд перевтілень в особистісному плані: від орієнтувального рефлексу до допитливості, а вже потім до вибіркового ставлення певної предметної сфери досвіду людства.

У дітей старшого дошкільного віку досліджуваний феномені сприяє появі ознак активності у плані пошуку невідомих знань. Поява значної кількості інтересів призводить до допитливості, періоду «чомучок». Динаміка пізнавального інтересу на всіх вікових етапах життя дитини прямо залежить від кількості, якості та характеру інформації, знань, які отримує дитина, а також від способу їх подачі дорослими. Психологічне явище дошкільників в освітньому процесі має різну динаміку, яка залежить від різних чинників, зокрема від вікових та індивідуальних особливостей.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу визначити особливості сприйняття дітьми старшого дошкільного віку сучасної медіа продукції, як-от: «кліпове мислення», субсенсорне сприймання, сенситивність сприйняття, наївний реалізм; труднощі в сприйнятті просторово-часових і причинно-наслідкових зв'язків явищ реального життя; ідентифікація юного

глядача з привабливим для нього героєм; труднощі в рефлексії; відсутність життєвого і естетичного досвіду.

Досліджуючи сучасний стан використання медіа продукції у ЗДО, нами було виявлено: недосконалість відповідного змістово-методичного забезпечення; часткову обізнаність вихователів і батьків щодо методів і прийомів виховання означеної характеристики; домінування епізодичних заходів використання медіа продукції із метою розвитку пізнавальної активності дітей.

Нами було визначено такі педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку:

- наповнення предметно-просторового середовища медіа-освітнім матеріалом;
- забезпечення взаємодії закладу дошкільної освіти і родини з питань медіа освіти дошкільників;
- включення в освітній процес медіа продукції, орієнтованої на розвиток пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку.

нами було визначено критерії та рівні розвиненості пізнавального інтересу старших дошкільників. До критеріїв нами було віднесено: увага, інтерес, активність та ініціативність, позитивний емоційний фон, самостійність. Високий рівень сформованості пізнавального інтересу старших дошкільників констатувався, якщо дитина уважна, прислухається до вихователя, не відволікається у процесі різних видів діяльності, може бути зосередженою упродовж 15 хв., проявляє інтерес та допитливість до предметів або явищ, проявляє ініціативу у спілкуванні з однолітками та дорослими, завжди активна; ініціює певні види діяльності під час дослідження предмета або явища, яскраво виражає пізнавальні емоції; емоції задоволення під час дослідження нового.

Середній рівень визначався тоді, коли дитина періодично потребувала допомоги дорослого для зосередження уваги, повторення, вказівок. Інколи дитина відволікається, натомість за підказки, вихователя повертається до діяльності, інтерес має нестійкий характер, в залежності від настрою, обставин, видів діяльності тощо, завдання виконує за умови додаткового стимулювання; робить спроби долати труднощі, але у випадку невдачі, відступає; підкоряється ініціативі іншого, слухає пояснення дорослого, інколи потребує допомоги вихователя у процесі діяльності.

Низький рівень визначався, коли старший дошкільник зосереджує увагу лише на вимогу вихователя, відволікається за умов наявності іншого подразника, дитина пасивна, працює тільки за умов персонального звертання, виявляє інтерес за вимоги вихователя, без підтримки дорослого не починає діяльність, для роботи потребує зразок, не може самостійно впоратись із завданням, потребує допомоги дорослого, емоційний фон загалом нейтральний.

Результати констатувального експерименту засвідчили, що низького рівня розвиненості пізнавального інтересу сягнуло 48% всіх дітей; середнього – 38 %, високого – 14 %.

Після моніторингу проведеної роботи з розвитку пізнавальних інтересів старших дошкільників високий рівень зріс на 14,7%; середній на 16%, низький зменшився на 30,7%. Отже, проведена нами робота виявилася ефективною для розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку засобом медіа освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Біла І. М. Пізнавальна активність як вектор творчості. *Актуальні проблеми психології: Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України*. К.: «Срібна хвиля», 2013. Т. XII. Психологія розвитку дошкільника. Вип 9. С. 4–18.
3. Біницька К. М. Досвід розвитку медіаосвіти в зарубіжних країнах. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/znpudpu_2014_1_7.pdf
4. Беленька Г. В. Нові часи й нові діти: сподівання людства. Наук. часопис нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Сер. 17. Теорія і практика навчання та виховання: зб. наук. пр. Київ: НПУ, 2005. Вип. 2. С. 25–30. 15.
5. Беляк О. Особливості розвитку медіаосвіти в Україні. Гірська школа українських Карпат. 2013. № 8–9. С. 31–33.
6. Василюк С. М., Алексейчик О. В., Проценко О. В. Модель упровадження медіаосвіти в систему роботи дошкільного навчального закладу. Практична медіаосвіта: навчання основ медіаграмотності: збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції (29 листопада 2017 р.). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 7–32. URL: http://www.aup.com.ua/ml/Zbirka_Kharkiv_2017.pdf
7. Василюк С. М. Модель формування медіаграмотності педагогічних працівників на базі дошкільного закладу. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Медіаосвіта – пріоритетний напрям в освіті XXI століття: проблеми, досягнення і перспективи». URL:

http://dnz2.ucoz.ru/load/metodicheskaja_kopilka/stattja_model_formuvannja_mediagramotnosti_pedagogichnikh_pracivnikov_na_bazi_doshkilnogo_zakladu/6-1-0-41

8. Виселко І. В. Медіапростір як соціокультурне явище: теоретичні розвідки та практичні наслідки. Вісник НТУУ – КПІ. Філософія. Психологія. Педагогіка. 2011. № 1. Вип. 1. С. 42. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/KPI_fpp_011_1_8.pdf

9. Волошенюк О., Мокрогуз О. Батьки, діти та медіа: путівник із батьківського посередництва / За ред. В. Іванова, О. Волошенюк. Київ: ЦВП, АУП, 2017. 79 с. URL: http://www.aup.com.ua/uploads/Posib_dla_batkiv_2017.pdf

10. Голубєва О. Є., Стерденко С. М. Соціалізація дитини у світі екранних медіа. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навчальний посібник / О. Т. Баришполець та ін.; за ред. Л. А. Найдьонової, О. Т. Баришпольця. Київ: Міленіум, 2010. С. 156–167.

11. Голюк Р. Ш., Ковбасюк Т. О., Голюк О. А. Педагогічні умови розвитку медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку. URL: <http://conference.pu.if.ua/forum/files/22032017/6/Goljyk.pdf>

12. Городецька О. Захист психіки дитини-дошкільника від негативного впливу засобів масової комунікації. Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи: тези доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (27 квітня 2016 р.). Миколаїв: ОІПППО, 2016. С. 17–19. URL: https://www.researchgate.net/publication/307865718_Vid_mediagramotnosti_do_mediakulturi_strategii_problemi_perspektivi

13. Діти в Інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі: посібник для батьків / І. Литовченко та ін. Київ: ТОВ “Видавничий будинок «Аванпост-Прим»”, 2010. 48 с.
14. Жейнова С.С., Курносова К.В. Проблема розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2016. Вип. 48. С. 100–106.
15. Зайцева А. В. Дитячі розважально-пізнавальні телепередачі. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jr/Soc_Gum/Vdakk/2013_1/27.pdf
16. Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд. Київ: АУП, ЦВП, 2011. 58 с.
17. Іванов В. В., Шкоба О. Я. Медіаосвіта та медіаграмотність: визначення термінів. Інформаційне суспільство. 2012. Вип. 16. Липень– грудень. С. 41–52
18. Качура О. Інтеграція медіаосвіти в освітній процес закладу дошкільної освіти. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2017. № 12. URL: <http://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/02/Інтеграція-медіаосвіти-в-освітній-процес-закладу-дошкільної-освіти---Вихователь-методист-дошкільного-закладу-№-12-грудень-2017.pdf>
19. Качура О. Формування медіаграмотності дитини в рамках навчально-виховного процесу дошкільного навчального закладу. Збірник статей П'ятої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи» (31.03–01.04.2017) / Упорядн.: В. Іванов, О. Волошенюк. Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2017. С. 111–124. URL: http://www.aup.com.ua/uploads/Zbirnik_konf_AUP_2017.pdf

20. Кіндрат І. Вплив сучасного медіа-простору на формування світоглядних уявлень дитини дошкільного віку. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. № 13 (272). Ч. III. 2013. С. 97–110.

21. Колісник В. П. Інтеграція медіаосвітнього простору в діяльність сучасного педагога дошкільного навчального закладу. Практична медіаосвіта: навчання основ медіаграмотності: збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції (29 листопада 2017 р.). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 218–262. URL: СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 171 http://www.aup.com.ua/ml/Zbirka_Kharkiv_2017.pdf

22. Кондратенко Р. В. Виховання креативності в старших дошкільників у процесі медіаосвіти. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2013. № 13 (272). Ч. I. С. 115–120. URL: [file:///C:/Users/admin/Downloads/vlup_2013_13\(1\)__19.pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/vlup_2013_13(1)__19.pdf)

23. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/

24. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні: схвалена постановою Президії Національної Академії педагогічних наук України від 20.05.2010 р., протокол №1-776-150. URL: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini/

25. Коропатник М. Медіаосвіта в Україні: історія і сьогодення. Сіверянський літопис. 2016. № 3. С. 159–174. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/109905/16-Koropatnyk.pdf?sequence=1>

26. Кравчишина О. О. Особливості становлення медіаосвіти в Україні. Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки. 2013. № 13 (272). Ч. I. С. 43–49
27. Крутій К. Л. Медіадидактичні особливості використання мультфільмів як засобу навчання мови і розвитку зв'язного мовлення дошкільників. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2013. № 3. С. 85–90.
28. Кузьма І. І. Підготовка майбутніх вихователів до формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку. Забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій: збірник наукових праць / за заг. ред. проф. Л. В. Зданевич, доц. Л. С. Пісоцької, Н. М. Миськової. Хмельницький: ХГПА, 2018. С. 164–168.
29. Кузьма І. І. Формування морально-етичних цінностей дітей старшого дошкільного віку в процесі реалізації медіаосвіти. Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка». 2018. № 6/38. С. 219–228
30. Куценко О. Формування медіаграмотності у дітей і підлітків засобами екранних мистецтв. URL: http://mari.kiev.ua/!_VAK/1_Mystectvoznnavstvo_Ukrainy/2009_Mystectvoznnavstvo_Ukrainy_10/PDF/MU_10_2009_p-170-175_Kutsenko.pdf
31. Ладивір С. Пізнавальна активність старших дошкільнят: індивідуальні особливості. Дошкільне виховання. 2006. № 11. С. 3–6.
32. Ладивір С. О. Пізнавальний розвиток: пошук ефективних шляхів. Дошкільне виховання. 2002, № 10. С. 4–8.
33. Ладивір С.О. Розвивальні можливості дослідницького методу навчання дошкільників. *Актуальні проблеми психології. Психологія розвитку дошкільника*. Збірник наук. Статей. Т. IV. Вип. IV. К., 2007. С. 95–105.

34. Ладивір С. О. Пізнавальний розвиток старшого дошкільника. *Дошкільна освіта*. Науково-практичний журнал Запорізького обласного Ін-ту післядипломної педагогічної освіти. Запоріжжя. ТОВ «ЛПКС» ЛТД. 2009. №3 (25). С. 12–22.
35. Ладивір С. О. Педагогіка розвитку – стратегічна лінія модернізації дошкільної ланки освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 1. С. 4–8.
36. Лисенко Н. В. Нові підходи до організаційно-методичного забезпечення педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі у руслі європейських освітніх інновацій. *Вісник Прикарпат. ун-ту. Педагогіка*. 2008. Вип. XXIV. Івано-Франківськ: Плай. С. 177–185.
37. Лисенко С. В. Використання мультиплікаційного фільму в навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу. *Практична медіаосвіта: навчання основ медіаграмотності: збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції (29 листопада 2017 р.)*. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 203–217. URL: http://www.aup.com.ua/ml/Zbirka_Kharkiv_2017.pdf
38. Лисенко С. Мультиплікаційний фільм – засіб формування медіаграмотності дошкільників. *Збірник статей П'ятої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи» (31.03–01.04.2017) / Упорядн.: В. Іванов, О. Волошенюк*. Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2017. С. 138–149. URL: http://www.aup.com.ua/uploads/Zbirnik_konf_AUP_2017.pdf
39. Лозинська С.В. Комп'ютер як засіб розвитку дитини дошкільного віку. *Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: проблеми та перспективи*. Збірник тез за матеріалами Всеукр. науково-практичної

конференції (23 листопада 2017 року) / гол. ред. Кузь В. Г. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. С. 40–42. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/7592/1/3бїрник%20тез.pdf>

40. Лохвицька Л. Методика формування пізнавальних інтересів старших дошкільників у процесі ознайомлення з об'єктами живої природи (на матеріалах спадщини В. Сухомлинського). Гуманіт. вісн. ДВНЗ "Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди":наук.-теор. зб., 2010. Вип. 19. С. 134–137.

41. Лохвицька Л. В. Пізнавальні інтереси в системі самореалізації особистості дошкільника. Гуманітар. вісн. Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди. 2000. Вип. 1: Педагогіка. Психологія. Філологія. Філософія. С. 82–89.

42. Люблінська Г.О. Дитяча психологія: Навчальний посібник для пед. інститутів. – К.: Вища школа, 1974. – 355 с

43. Марусинець М. Розвиток пізнавальної активності : психологічні умови та дидактичні засоби. *Дошкільне виховання*, 1999. № 12. С. 7–9.

44. Медіаграмотність у запитаннях та відповідях для науковопедагогічних, педагогічних працівників, студентів вищих навчальних закладів та осіб, які прагнуть взаєморозуміння з медіа: Навчальна програма / Літостанський В. В., Іванов В. Ф., Іванова Т. В., Волошенюк О. В. та ін. Київ, 2014. 32 с.

45. Мицишин І. Я. Взаємодія «дитина-медіа»: позитиви, небезпеки, перспективи конструктивного діалогу. Вісник Львівського університету: сер.: Педагогічна. 2010. Вип. 26. С. 151–157.

46. Мороз О. О. Медіа-освіта: історичний аспект розвитку. Освітологічний дискурс. 2011. № 1. С. 1–11.

47. Найдюнова Л. А. Медіаосвіта в Україні: особливості реалізації соціально-психологічної моделі. URL: http://www.academia.edu/4698433МЕДІАОСВІТА_В_УКРАЇНІ_ОСОБЛИВОСТІ_РЕАЛІЗАЦІЇ_СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ_МОДЕЛІ
48. Найдюнова Л. Щоб дитина грамотно споживала медіа, треба поставити її в позицію творця (за матеріалами osvita.mediasapiens.ua). URL: http://www.edu.of.ru/mediaeducation/default.asp?ob_no=823
49. Наумова М. Ю. Нові медіа та традиційні ЗМІ: моделі співіснування. URL: http://www.soc.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/actprob13_86.pdf
50. Невмержицька О. Виховання творчої особистості дошкільника засобами медіаосвіти. Актуальні питання гуманітарних наук. 2016. Вип. 16. С. 365–370. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2016_16_48
51. Обласова О. І., Степанченко Ю. С. Особливості розвитку медіаосвіти в Україні на сучасному етапі. URL: http://wwwphilology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_1027/content/oblasova_stepanchenko.pdf
52. Олійник О. М. Використання медіатехнологій в процесі театрально-ігрової діяльності з дітьми дошкільного віку. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2013. № 13 (272). Ч. I. С. 120–128.
53. Онкович Г. В. Засоби масової комунікації у термінологічному просторі медіаосвіти. Дивослово. 2007. № 5. С. 29–31.
54. Онкович Г. В. Медіаосвіта в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Nvvnu/filolog/2010_21/R4/Onkovich.pdf

55. Онкович Г. В. Медіаосвіта (Загальний курс): програма навчального курсу для студентів вищих навчальних закладів. Київ: ІВО НАПН України, 2010. 24 с.
56. Онкович Г. В. Медіаосвітні технології і компетентнісний підхід. Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій колі України: матеріали методологічного семінару. Київ: Педагогічна думка, 2009. С. 206–217.
57. Онкович Г. Медіа-педагогіка і медіа-освіта: поширення у світі. Дивослово. 2007. № 6. С. 2.
58. Онкович Г. В. Новітні вектори розвитку сучасної медіаосвіти. Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи: тези доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (27 квітня 2016 р.). Миколаїв: ОПППО, 2016. С. 75–78. URL: https://www.researchgate.net/publication/307865718_Vid_mediagramotnosti_d_o_mediakulturi_strategii_problemi_perspektivi
59. Онкович Г. В. Технології медіаосвіти. Вища освіта України. 2007. № 3. Д. 3 (т. 5). С. 357–363.
60. Оршанський Л. В. Медіаосвіта: ретроспектива розвитку та сучасні проблеми. URL: http://nv-kogpi.ucoz.ua/vupysk5/Orsanskiy_L.pdf
61. Петрунко О. В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіасередовищі: монографія. 2-ге вид. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2011. 480 с.
62. Петрунко О. В. Соціалізація дитини в агресивному медіасередовищі: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.05 / Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. Київ, 2010. 470 с.

63. Пиндик О.Г. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності студентів вищих навчальних закладів економічного профілю: дис...канд. пед. наук. К., 2003. 290 с.
64. Плохій З. Природа як пізнавальна цінність. *Дошкільне виховання*. 2004. №6. С. 8–11.
65. Проклієнко Л. М. Формування допитливості у дітей дошкільного віку. Київ: Рад. шк., 1979. 88 с.
66. Семеняко Ю. Б. Виховання у дітей дошкільного віку культури споживання медіапродукції: теоретичний аспект. Молодий вчений. 2016. № 3 (30). С. 419–422. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/3/99.pdf>
67. Семеняко Ю. Вплив інформаційного простору на особистість дитини дошкільника. Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи: матер. Четвертої міжнар. наук.-практ. конф. (18–19 березня 2016 р.). Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2016. С. 82–93.
68. Семеняко Ю. Культура медіа-споживання в сім'ї: сучасний стан дослідження проблеми. Молодь і ринок. 2016. № 11–12 (142–143). С. 142–146. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/Mir_2016_11-12_32.pdf
69. Семчук С. І. Особливості впливу засобів масової інформації на соціалізацію дітей дошкільного віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2010. 23 с.
70. Соцька О. П. Передумови реалізації медіа-простору сучасного дошкілля. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2013. № 13 (272). Ч. I. С. 154–164.

71. Суржанська В. А. Критерії, показники та рівні пізнавальної активності дітей дошкільного віку. URL: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_45/37.pdf

72. Хортів Г. В. Роль батьків у формуванні медіакультури дитини. Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи: тези доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (27 квітня 2016 р.). Миколаїв: ОПППО, 2016. С. 109–111. URL: https://www.researchgate.net/publication/307865718_Vid_mediagramotnosti_d_o_mediakulturi_strategii_problemi_perspektivi

73. Чашка Т. Розвиток мовлення дошкільників засобами медіа. Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи: матер. Четвертої міжнар. наук.-практ. конф. (18–19 березня 2016 р.). Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2016. С. 93–108.

74. Янкович О. І., Біницька К. М., Очеретний В. О., Кузьма І. І. Підготовка майбутніх фахівців в університетах України та Польщі до реалізації медіаосвіти дошкільників. Інформаційні технології та засоби навчання. Т. 67. № 5 (2018), С. 264–276. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2323>

75. Andrzejewska A. Dzieci i młodzież w sieci zagrożeń realnych i wirtualnych: aspekty teoretyczne i empiryczne. Warszawa: Difin SA, 2014. 272 s.

76. Bazalgette C., Bevort E., Savino J. Media Education Worldwide. UNESCO, 1992. 256 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Діагностичні методики для виявлення рівнів розвиненості пізнавального інтересу старших дошкільників

«Улюблені справи»

Мета: виявити у дітей потребу у використанні медіа продукції у повсякденному житті.

Обладнання: аркуш протоколу дослідження, малюнки з підписами.

Інструкція до виконання: Вихователь пропонує дитині вирішити ситуацію: «Сьогодні четвер, а отже, скоро довгоочікувані вихідні. Подивись на картинки, подумай і обери серед них одну, на якій зображені найбільш привабливі та бажані для тебе заняття. Поясни свій вибір».

Малюнки з підписами: Серія 1. Прогулянка з батьками, дитячі атракціони, ласощі, допомога по дому.

Серія 2. Ігри з друзями, самостійна ігрова діяльність, перегляд телевізора, гра на комп'ютері, використання друкованих видань, ласощі.

Серія 3. Слухання радіо, читання (розглядання) друкованої медіа продукції, перегляд телевізора, ігри на планшеті.

Методичний коментар. Шкала оцінювання:

1 бал – дитина обирала серію зображень, на якому відсутні медіа;

2 бали – дитина зробила вибір на користь зображень, які передбачають і взаємодію з масмедіа й інші види діяльності;

3 бали – дитина обрала серію зображень, яка передбачає різні варіанти використання масмедіа. Сформованість зазначеного показника оцінювалася відповідними балами:

Низький рівень прояву показника – 1 бал.

Середній рівень прояву показника – 2 бали.

Високий рівень прояву показника – 3 бали.

«Мій вибір»

Мета: виявити усвідомленість та вибірковість у процесі використання медіа продукції.

Обладнання: кольорові фішки, картинки з зображенням різної медіа продукції та масмедіа, протокольний бланк.

Інструкція до виконання. Дітям було роздано кольорові позначки (червоне, зелене та синє сердечка). Експериментатор пояснив значення кожного кольору. Червоне сердечко позначало самостійний, усвідомлений вибір медіа продукції різного типу та мотивів її використання. Вибір зеленого сердечка передбачав усвідомлений вибір медіа продукції на основі власних вподобань (зовнішня чи емоційна привабливість тощо). Проте, у виборі медіа продукції для використання діти орієнтувалися на її жанр та вид медіа, а зміст був другорядним, ситуативним. Відповідно, синім сердечком позначалась медіа продукція, яка використовується дитиною без усвідомлення мотиву у процесі її вибору або є вибором дорослих.

Інструкція до дитини: «Згадай, які телепередачі, журнали, радіопередачі ти дивишся/читаєш/слухаєш. Чому (як) ти їхобираєш? Познач їх відповідним кольором. Поясни свій вибір».

Методичний коментар.

Відповіді дітей оцінювалися в балах:

3 бали – дитина чітко, самостійно називала мотиви використання різних типів медіа продукції, логічно пояснюючи свої медіа вподобання;

2 бали – відповідь не повна, міркування будуються, як правило, навколо змісту (сюжету) медіа

продукції; пояснення вибору потребує уточнювальних запитань дорослого;

1 бал – дитина називає різну медіа

продукцію, проте не пояснює мотив її використання; на додаткові питання не відповідає.

Максимальна кількість отриманих балів – 3.

Сформованість зазначеного показника співвідносилася зі шкалою:

Низький рівень прояву показника – 1 бал.

Середній рівень прояву показника – 2 бали.

Високий рівень прояву показника – 3 бали.

Методика «Казка»

Мета: визначити емоційне ставлення в процесі використання медіа продукції, загальтний емоційний фон.

Обладнання: іграшки, книга або аудіоказка, протокольний аркуш.
Інструкція до виконання.

Дитині пропонується впродовж невеликого відрізка часу (біля 1 хв) розглянути іграшки, які розклав перед нею вихователь (кількість 10 – 11 шт.). Після цього пропонують їй прослухати казку. Під час читання твору, вихователь раптово зупиняється на найбільш цікавому сюжеті й запитує дитину, що хочеться

найбільше: щоб читали казку далі або надати можливість погратися іграшками. У протоколі відмічається: а) просила дочитати казку; б) брала іграшки та гралася.

«Обізнаний медіа споживач»

Мета: визначення поінформованості дітей про правила використання медіапродукції.

Обладнання: бланк із запитаннями. Інструкція до виконання. У ході інтерв'ювання дітям пропонується прослухати твердження, оцінити і дати відповідь «так» або «ні».

Методичний коментар. Експериментатор зачитував досліджуваному інструкцію та основний текст завдання, фіксував відповіді дитини. За кожну правильно відповідь дитина отримувала 1 бал. Текст інструкції: «Зараз я зачитуватиму твердження, а ти маєш говорити «так» або «ні». А якщо ти вважаєш, що так робити правильно, то сповісти мене про це. Зрозуміло? Слухай перше твердження. А тепер наступне твердження»

Після проведення інтерв'ю, отримані дані обраховуються за допомогою ключів. Стверджувальні відповіді (номер твердження): 1, 2, 5, 11, 12, 15. Неправдиві (номер твердження): 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14. Набрані дитиною бали відповідають певному рівню прояву показника.

Так, якщо респондент отримав 1 – 4 бали, його віднесено до низького рівня. Якщо за результатами завдання отримано 5 – 10 балів, у підсумку дитина має середній рівень. Високий рівень прояву показника – 11-15 балів. Сформованість зазначеного показника оцінювалася відповідними балами: Низький рівень прояву показника – 1 бал. Середній рівень прояву показника – 2 бали. Високий рівень прояву показника – 3 бали. Максимальна кількість балів – 15 (15*1).

Методика «Компетентні судді»

Мета: виявити у дітей старшого дошкільного віку здатність тривало, зосереджено використовувати медіа продукцію; вміння тривало, зосереджено використовувати медіа продукцію в різних видах діяльності.

Обладнання: бланк спостереження для вихователів та батьків.

Інструкція до виконання. Вихователі (заповнювали бланки стосовно кожної дитини в групі) та батьки дітей, які беруть участь в експерименті (один із батьків заповнював бланк стосовно своєї дитини) заповнювали заздалегідь підготовлені бланки спостережень.

Методичний коментар. У ході спостереження увага була звернена також на такі питання, як:

- Чи проявляють діти інтерес до медіа продукції, традиційних масмедіа?
- Чи ставлять діти запитання до вихователя про джерела і способи отримання інформації, медіапродукцію?
- Які емоційні прояви, пов'язані з інтересом до медіапродукції, масмедіа?
- Чи використовують діти отриману інформацію в інших видах діяльності?

Шкала оцінювання: 1 бал – дитина не дотримується культури використання медіапродукції у повсякденному житті; 2 бали – рідко дотримується правил культурного використання медіапродукції; 3 бали – дитина часто або завжди виявляє основи культури використання медіапродукції. 45 За результатами спостереження за поведінкою дітей, їх було розподілено за рівнями прояву показника: низький рівень прояву показника – 1 бал; середній – 2 бали; високий – 3 бали

Факультативний курс для дітей старшого дошкільного віку
«Діти у світі медіа»

Мета програми: ознайомлення дітей на пропедевтичному рівні з основними поняттями у галузі мас медіа, виховання пізнавального інтересу до медіа продукції.

Програма розрахована на співпрацю педагогів, батьків та вихованців закладів дошкільної освіти. Вона ґрунтується на засадах особистісно-зорієнтованого і компетентнісного підходів, що зумовлює чітке визначення результативної складової засвоєння її змісту – підготовка дитини на базі системи цінностей до використання медіа продукції, що у свою чергу дозволить сформувати стійкий імунітет до маніпулювання з боку масмедіа, а, по-друге, на виховання такого споживача медіапродукції, котрий міг би ефективно задовольняти свої інтереси, безпечно її використовуючи.

Програма враховує зміст Концепції впровадження медіа освіти в Україні, вимоги БКДО з підготовки медіа грамотної особистості та є пропедевтичним курсом із формування у дітей старшого дошкільного віку початкових уявлень у галузі мас медіа через систему практичних завдань, які сприятимуть формуванню інформаційно-комунікаційного, соціально-культурного, ціннісно-орієнтаційного аспектів розвитку дитини.

Програма призначена для роботи у закладах дошкільної освіти в межах варіативної складової програм навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку, а також її можна використати і для гурткової форми роботи. Вона враховує чотири основні види діяльності дітей:

- 1) отримання знань про кожний вид масмедіа, його специфіку;

- 2) формування навичок сприйняття медіа продукції;
- 3) інтерпретацію результатів сприйняття, морально-етичну, естетичну оцінку побаченого, почутого;
- 4) творчу діяльність, яка заснована на використанні та створенні різної медіапродукції.

Програма побудована лінійно-концентрично.

Зміст понять поступово розширюється і доповнюється. Концентричність передбачає ознайомлення дітей з основами аналізу медіа продукції і поступове розширення та поглиблення цих умінь протягом року. Лінійність має за мету подання медіа повідомлень створених різними видами масмедіа.

Інформація про засоби масової комунікації, їх вплив на формування особистості розширюється і доповнюється протягом року.

Таким чином, забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню медіа грамотності.

Загальні програмові завдання:

- ознайомлення з поняттям та видами засобів масової інформації та їх значенням у житті людей;
- формування початкових навичок сприйняття, аналізу та інтерпретації медіа текстів;
- розвиток основ критичного мислення та свідомого ставлення до медіа продукції;
- формування здатності орієнтуватися у видах медіа продукції з метою задоволення різних мотивів її використання та врахуванням інформаційних запитів;

- розвиток творчого потенціалу у напрямі створення власних медіа текстів, творчого сприймання і перетворення медіа текстів;
- вироблення потреби в дотриманні правил культурного використання медіа продукції;
- ознайомлення та засвоєння правил використання медіа продукції, що убезпечують від негативного її впливу.

Батьківські збори
«Виховання у дітей основ культури використання
медіа продукції у родині»

Мета: підвищити рівень обізнаності батьків з питань медіа культури, ознайомити з основними принципами та шляхами формування медіа культури дітей дошкільного віку, виробити рекомендації для батьків щодо шляхів формування медіа культури дітей у родині.

Форма проведення: тренінг.

Хід І.

Привітання та знайомство.

Вправа «Незакінчене речення». Кожен учасник повинен назватися так, як би він хотів, щоб його називали присутні та продовжити речення «Я ... головним завданням у вихованні свого сина / доньки / вважаю ...».

Педагог: всі ми прагнемо виховати кращі риси в дитині. І, можливо, це вдалося б, якби... І тут виникає безліч «якби». Бо існує багато факторів впливу на дитину, на які ми не завжди можемо впливати, не завжди можемо контролювати: родину, друзів, інформаційний простір, телебачення, аудіо, відеопродукцію, друковані видання (книги, періодика), комп'ютерні ігри, Інтернет тощо. Та чи завжди ми самі знаємо, як це зробити краще?

Повідомлення теми і завдань зустрічі.

Педагог: сьогодні ми поговоримо про вплив на дитину дошкільного віку інформаційного простору. Тема нашого заняття «Виховання у дітей основ культури використання медіа продукції у родині». Ми, об'єднавши наші зусилля, знання, досвід спробуємо з'ясувати ЩО і ЯК ми можемо зробити, щоб медіа продукція приносила дітям максимум користі і мінімум шкоди.

Вироблення правил співпраці. Педагог: щоб наша робота була плідною, продуктивною, давайте виробимо правила, дотримання яких принесе нам комфорт у процесі співпраці. Правила формулюються, прикріплюються на дошці (толерантність, оптимізм, регламент, активність, уміння слухати і чути тощо). 58

Очікування. Кожен із вас має уявлення, переконання з даної проблеми, і кожен чогось чекає від цієї зустрічі. У вас є «долоньки», напишіть на них, чого ви очікуєте від нашої співпраці, а саму долоньку прикріпіть на хмаринку так високо, на скільки ви оцінюєте рівень своєї обізнаності з теми. Батьки прикріплюють «долоньки» і озвучують свої очікування.

Основна частина. За результатами попереднього анкетування з'ясувалося, що найбільш поширеною медіа продукцією для дітей дошкільного віку є.. /на екран – діаграму/ Давайте з'ясуємо, які переваги та недоліки має кожний вид медіа продукції. Для цього об'єднаємось у 3 групи.

Кожна група отримує певний вид медіа продукції (радіопередачі, музика, аудіоказки; телепередачі, реклама, новини, мультфільми; журнали, газети, книжки). Задання: з'ясувати всі "+" й "-" впливу медіа продукції на дитину. Повинні дійти до висновку про найбільш ефективне джерело інформації Але й виключити всі інші ми не можемо, тому спробуємо визначити, ЯК організувати оптимальну взаємодію дітей із різною медіа продукцією. Перш за все подбаємо про те, щоб це не принесло шкоди здоров'ю дітей. Об'єднуємось у 3 групи. Кожній групі дається текстовий варіант гігієнічних вимог до роботи з книгою, телевізором, радіо. Завдання: зобразити графічно, малюнком, схематично, плакатом правила їх використання.

Презентація робіт педагог: беззаперечним фактом є те, що більшість дітей віддає перевагу мультфільмам, а серед них іноді не кращим з точки зору освітнього, розвивального і виховного потенціалу. Тому батькам доводиться

якимсь чином спонукати до читання, до перегляду навчальних телепередач, мультфільмів тощо. Для цього слід володіти прийомами мотивації. Об'єднуємось у 2 групи.

Завдання: розставити у порядку ефективності методи взаємодії з дитиною та аргументувати свій вибір: примус, переконання, заборона, зацікавлення, заохочення та інші. Педагог: іноді дорослим доводиться бути неабиякими винахідливими і терплячими, аби знайти спільну мову з дитиною.

Давайте спробуємо бути переконливими. Об'єднуємось у 3 групи.

Завдання: знайти оптимальний вихід із ситуації: Дитина просить купити диск /мультфільм/, який, на вашу думку, матиме негативний вплив. Ваші дії? - Дитина просить подивитися телевізор більше дозволеного. Ваші дії? - Ви придбали дитячий журнал, проте дитина не хоче його читати/слухати. Ваші дії? Обговорення (коло ідей).

Педагог: якщо ви зацікавили дитину читанням, переглядом навчальних фільмів, мультфільмів, то обов'язково треба обговорювати прочитане /почуте/ з дитиною. Об'єднуємось у 2 групи. Завдання: вибрати 1 твір, побудувати обговорення його з дитиною. Презентація ідей

Заключна частина. Отже ви зрозуміли, що не так легко підготувати дитину до безпечного використання медіа продукції і тим паче не можна допустити набуття нею стихійного досвіду. Сподіваюсь, що наше заняття допоможе вам у подальшому процесі виховання основ культури використання медіа продукції у дітей. Пам'ятаючи про значну роль медіа продукції у житті кожної людини, ми повинні розуміти ту відповідальність, що покладена на дорослих: зробити все можливе, щоб не допустити негативного її впливу на психіку дитини. Складемо пам'ятку, яка стане вам у нагоді. Рефлексія.

Приклад занять

Заняття «Щоб малята більше знали – є газети і журнали»

Тема: Дитячі періодичні видання (газети, журнали)

Мета: практичне ознайомлення дітей із поняттям «рубрика».

Розвиток умінь працювати з дитячими періодичними виданнями. Обладнання: ноутбук чи комп'ютер з підключенням до мережі Інтернет, екран, проектор, колонки; мультимедійна презентація, роздатковий матеріал (конверти з завданням для груп; дитячі журнали і газети).

Хід Вихователь: Доброго дня, діти!. Сьогодні у нас незвичайне заняття, тому що я запрошую вас у захоплюючу віртуальну подорож до таємничої Країни. Ні, це не казковий світ у тридев'ятому царстві. Місце, куди я вас запрошую, називається – ПЕРІОДИКА.

Діти, це слово вже відоме для вас. Давайте згадаємо, що воно означає (відповіді дітей). Так, періодика – це друковані видання, тобто газети і журнали. Саме з них ми дізнаємося про новини та отримуємо відповіді на цікаві для нас питання. А називають їх періодикою, тому що вони виходять із друку періодично, через певні проміжки часу. Деякі газети – щодня, інші – раз на тиждень, а журнали – переважно один раз на місяць. Давайте пригадаємо, чим іще газети відрізняються від журналів? Тим, що у газет, на відміну від журналів, немає обкладинки, бо вони починаються з титульної сторінки.

Відкрию вам секрет: щоб наш потяг вирушив у дорогу, і ми змогли здійснити цю незвичайну мандрівку, необхідно виконати одну умову, а саме – згадати ваші улюблені періодичні видання, сказати, як вони називаються і про що в них розповідається (відповіді дітей). Ви впоралися з завданням, і, щоб дізнатися

більше про мешканців чарівної країни Періодика, вирушаємо в дорогу. Організаційний момент Сідайте зручніше у свої «вагони» і будьте уважними.

Вивчення нового матеріалу. Перша зупинка «Газета». Ось і наша перша зупинка. Давайте дізнаємось дещо цікаве про газети, які, виявляються, мають свою історію. Давним-давно існувала монета, яка називалась вона «газета». За цю монетку можна було купити аркуш паперу з новинами. Листок у ті часи не друкували, як зараз, а писали від руки. Звідси і пішла назва.

Отже, сучасна газета – це періодичне, друковане видання, яке містить різноманітні матеріали про поточні події і виходить через короткі проміжки часу. На першій сторінці газети завжди є її назва, номер, дата її виходу. А ще слід знати, що газети друкують як для дорослих, так і для дітей. Пропоную вам ознайомитись із дуже цікавим виданням – «Газета Кота Копейкіна». На титульній сторінці зазначено, що це всеукраїнська пізнавально-розважальна газета для дітей. Давайте подивимося рубрики. Рубрика – це розділ у журналі чи газеті, який виділяють іншим кольором, лініями або ж розміщують на окремій сторінці. Рубрики мають свої назви. Ось, наприклад, у нашій газеті рубрика «Вчимося разом», яка розташована на першій сторінці, розповідає про геометричні фігури. На наступній сторінці знаходиться рубрика «Веселі головоломки». Далі газета містить рубрику «Подорожуємо світом», у якій розповідається про захоплюючу «Подорож до льодовиків». Інша сторінка розкаже нам про історію свята, потім зупинимося на «Веселих головоломках». У рубриці «Умілі ручки» дізнаємось, як зробити жабку-квакушку, далі «Читаємо разом» про вередливу Кішку. Хочете дізнатися про дивовижні істоти – читайте рубрику «Най-най» і «Веселі головоломки». Діти, а чи любляєте ви малювати? Тоді рубрика «Намалюйка» – для вас. Є в газеті і «Сторінка для дорослих», вона містить матеріали для ваших батьків. І на останній сторінці – знову «Зимові головоломки». Рушаємо далі! Але,

як бачите наш потяг їде поволі, не має належної швидкості. Давайте допоможемо йому розігнатись. Отже, приготували ручки, поїхали. Діти «розганяють» потяг – рухлива хвилинка. Друга зупинка «Журнал»

Іншим поширеним друкованим періодичним виданням є журнал. Це слово спочатку означало «щоденник». Існує дуже багато дитячих журналів. Вони бувають розважальні, пізнавальні. Якщо в журналі комікси, кросворди, загадки – який це журнал? (розважальний). Якщо ви, читаючи журнал, дізнаєтеся про тварин, про природу, про різні країни і народи? (пізнавальний). Часто вже за назвою ми можемо визначити тему журналу. У нашій групі багато цікавих дитячих журналів. Давайте разом подивимося (діти гортають заздалегідь розкладені журнали).

Зверніть увагу на цей – «Маленька Фея та сім гномів». Маленька фея товаришує з сімома допитливими гномами та з вами, читачами. Кожен гном веде свою рубрику. Є тут і «Логічні Ігри» від Ласуна, і «Завдання на розвиток пам'яті» від Буркутуна, і «Математика» від Веселуна. А ще – пісеньки, віршики, лабіринти, цікаві казочки та майстер-класи. Усього просто не перерахуєш! А цей журнал має назву «Маленький розумник». У ньому ігри, казки та цікаві розвиваючі завдання спеціально розроблені для хлопчиків! Із машинами, літаками, потягами, кораблями та іншими хлопчачими речами. У кожному номері іграшка та цікаві саморобки, ігри у дослідників, пілотів, космонавтів, мандрівників тощо. – Всі журнали мають назву, номер, рік видання і обов'язково рубрики. Поїхали до наступної зупинки!

Фізкультхвилинка (діти разом із вихователем повторюють рухи героїв мультфільмів на слайді). Контроль засвоєння нових знань Третя зупинка «Ігрова» Давайте пограємо з героями мультфільму «Маша та Ведмідь».

Вони підготували для вас запитання.

1. Яким одним словом можна назвати газети і журнали? (Періодика)
2. Чим відрізняється журнал від газети? (Титульною сторінкою, періодичністю видання)
3. Із чого починається журнал? (з обкладинки).
4. Про що можна дізнатися з обкладинки журналу? (Назва, номер, рік, для якого віку).
5. Назвіть дитячі журнали, які вам відомі.
6. Які газети ви знаєте? Діти, ви добре попрацювали. Але, час нашої подорожі закінчується і ми повертаємось додому. Сподіваюсь, що вам було цікаво. Давайте зробимо разом (намалюємо) пам'ятку «Як читати журнал і газету».

Дидактичні ігри

«Добре і погано»

Мета: закріпити уявлення про позитивні і негативні сторони мас медіа, розвивати вміння критично і самостійно ставитися до них.

Методичні вказівки: якщо грає декілька людей, то після виконання завдання відповіді гравців порівнюються і обговорюються. Виграє той, чий відповіді виявилися повними і оригінальними. Для проведення цієї гри потрібно підготувати кольорові фішки для позначення позитивних (фішка жовтого кольору) і негативних (фішка червоного кольору) сторін впливу медіа (кіно, телебачення, радіо тощо).

Наприклад, до позитивних сторін мас медіа дітьми можуть бути віднесені наступні висловлювання: «Телебачення допомагає в навчанні», «За допомогою мас медіа ми дізнаємося багато нового», «По телевізору показують веселі програми, від яких піднімається настрій» та інше. А ось приклад опису негативних сторін медіа: «Якщо довго дивитися телевізор, можна зіпсувати зір», «Якщо показують страшний фільм, то потім важко заснути» тощо.

«Що для чого»

Мета: розвивати уміння інтерпретувати смисловий зміст екранного медіа тексту. Методичні вказівки. Виконуючи це завдання, гравцям потрібно розташувати картинки в певній послідовності (відповідно до розвитку конкретного екранного образу). Як приклад розглянемо це завдання на матеріалі мультиплікаційного фільму «Снігуронька». Ігрова ситуація тут може бути запропонована наступна: «Стали дід та баба згадувати, що ж сталося з ними і з їх онучкою Снігуронькою. Але раптом налетів вітер, переплутав всі картинки. Розкладіть їх, будь ласка, по порядку». Діти, виконуючи це завдання,

відновлюють хід подій і, одночасно з цим, переказуючи казку, згадують моменти, які найбільш запам'яталися.

«Аргумент»

Мета: вчити дітей аргументувати свою думку щодо використання медіа продукції. Методичні вказівки. Вихователь нагадує дітям, що аргумент – це твердження, за допомогою якого людина обґрунтовує певну думку з метою переконати когось іншого. Щоб правильно аргументувати треба обов'язково звертати увагу на три складові: теза – докази – висновок. Наприклад: теза (що?) «Дивитися мультфільми корисно» – докази (чому?) «У мультфільмах є повчальна інформація» – висновок (що тепер?) «Мультфільми навчають як бути хорошою людиною».

«Передбачення»

Мета: вчити дітей висловлювати припущення. Методичні вказівки. Діти мають зробити власні припущення щодо теми та з'ясувати, що вони знають з цього приводу. З метою активізації дітей можна поставити декілька допоміжних запитань: «Що, на вашу думку, зображено на картинці?», «Яка тема нашого заняття (бесіди, перегляду)?», «Що ви чули про це? тощо.

«Куб кидай – відповідай»

Мета: розвиток основ критичного мислення; формування вмінь зв'язно висловлюватися; розвиток умінь розгорнуто відповідати на запитання. Методичні вказівки. Опиши (Який за кольором, розміром, формою?), порівняй (На що це схоже? Від чого відрізняється?), встанови асоціації (Про що змушує подумати? Що спадає на думку?), проаналізуй (Скажи, яким чином це зроблено? З чого складається?), розкажи про застосування (Яким чином це можна використати?), вислови своє ставлення (запропонуй аргументи «за» або «проти» цього).

«Поглиначі часу»

Мета: розвиток умінь обґрунтовано висловлюватися. Методичні вказівки. Знайди на малюнках і обведи «поглиначі часу», поясни свій вибір «Цікавий кадр»

Мета: розвиток умінь аналізувати, аргументовано висловлюватися. Методичні вказівки. Вихователь пропонує дітям уважно розглянути зображення, поміркувати та дати відповіді на запитання. Наприклад: Як мультфільми, кадри з яких ви переглядаєте, пов'язані з числами? Поясніть, які кадри з відомих мультфільмів спонукають до здорового харчування, а які – ні. Чому?

«Гроно»

Мета: формування вмінь встановлювати зв'язки між поняттями. Методичні вказівки. Педагог пропонує дітям обрати ключове слово і називати слова й словосполучення слів, які спадають на думку з обраної теми. Далі просить установити зв'язки між написаними поняттями. Для полегшення складання грона можна пропонувати дітям різноманітні картинки, що відображатимуть зміст асоціацій. Наприклад, фрагмент грона до слова «мультфільм».

«Завжди є вибір»

Мета: розвиток умінь передбачати результати або наслідки прийнятого рішення, аналізувати його та робити висновки. Формування вмінь зв'язно висловлюватися. Методичні вказівки. Вихователь пропонує пригадати дітям фрагмент казки, мультфільма, передачі тощо. Наприклад, казка «Червоний Капелюшок». Потім вихователь ставить запитання й обговорює з дітьми вибір головної героїні казки. На наступному етапі пропонує своїми словами сформулювати висновок: «Кожне рішення має свої результати або наслідки». Орієнтовні запитання для обговорення: Який вибір мала Червоний Капелюшок, коли зустріла вовка? Який вибір зробила дівчинка? Які наслідки мав вибір

головної героїні казки? Яке це рішення: правильне чи неправильне? Як би вчинив/вчинила ти? Як варто було вчинити? тощо.

«Новина»

Мета: розширити уявлення дітей про технологію створення новини, розвивати основи критичного мислення, креативність, вміння створювати власні новинні медіа тексти. Методичні вказівки. Вихователь нагадує дітям, що газета – це друковане видання, в якому основна увага приділяється новинам. Проблемні запитання до дітей: що таке новина? Для кого створюються новини? Для скількох людей? Хто є читачем газети? тощо. У процесі обговорення дійти висновків: новина – це нова та важлива інформація для певної групи людей. Журналісти шукають новини, які будуть цікаві їхнім читачам. Про правила створення новини допоможе дізнатися фрагмент мультфільму «Слоненя» за казкою Р. Кіплінга (пісенька слоненяти про найкращих друзів-запитань). Тож, будь-яка новина відповідає на декілька питань: Хто? Що? Де? Коли? Як? Чому?. Після пояснення вихователь пропонує дітям створити власні новини.

Проект «Поговоримо про телебачення»

Тема 1. Про що розповідає блакитний екран? Які бувають фільми і телевізійні передачі? (про життя людей, тварин, природу тощо). Телебачення, радіо, театр і кіно: спільне та відмінне. Перегляд фрагментів мультиплікаційних і художньо-ігрових фільмів, телевізійних передач.

Завдання:

1. З'ясувати і систематизувати уявлення дітей про блакитний екран, його особливості.
2. Дати уявлення про різні типи інформації, з якою діти знайомляться за допомогою телебачення.
3. Виявити корисне і шкідливе у використанні телебачення.
4. Вчити проводити аналогії, розвивати логічне мислення.
5. Спонукати дітей висловлювати свої судження з приводу побаченого, ділитися своїми почуттями, настроєм.

Творчі завдання

1. Дидактична гра «Добре – погано» Телевізор вдома: добре це чи погано?
2. Дидактична гра «Якби раптом не стало телевізорів, як би люди тоді стали жити?».
3. Прочитати казку Г.Х. Андерсена «Дівчинка, що наступила на хліб». Подивися мультиплікаційний фільм – екранізацію «Історія про дівчинку, яка наступила на хліб». Порівняти твори, знайти схожість і відмінність. – Який настрій виник у вас після перегляду мультфільму? – Які почуття ви переживали? – Порівняйте свої почуття і настрої після прочитання казки і перегляду фільму?

Чи відрізняються вони? – Як ви думаєте, чому настрій від фільму і від казки у вас різний?

Тема 2. Які бувають телевізійні канали? Які з них ви дивитеся найчастіше?
Екскурсія на телерадіокомпанію.

Завдання: 1. Уточнити знання дітей про канали телебачення.

2. Ознайомити з професіями людей, які беруть участь у зйомках передач (звукорежисера, оператора та ін.)

3. Дати уявлення про засоби виразності телебачення (кадр, план, ракурс, монтаж, колір, звук, рух).

4. З'ясувати, які фільми, передачі найбільше дивляться і люблять діти.

5. Виховувати сміливість у відстоюванні своєї думки, незалежність суджень.

Тема 3. Як ми дізнаємося про потрібні нам передачі, які показують по телебаченню? Програма телебачення. Як планувати свої перегляди? Норми перегляду.

Завдання: 1. Формувати навички користування телевізійною програмою.

2. Розвивати вміння планувати перегляд потрібних і цікавих передач на наступний день (тиждень).

3. Дати уявлення про норми телеперегляду. Творчі завдання – Як ви проводите свій вільний час? – Чому б хотілося віддавати більше часу? – Чи любите дивитися телевізор? – Які фільми і передачі ви дивилися останнім часом (вчора, на цьому тижні)? – Які телевізійні передачі ви дивитеся регулярно? – Як дізнатися про фільми і передачі, які показують по телебаченню? – Як спланувати свій день, щоб встигнути допомогти мамі, погуляти, подивитися цікаві передачі?

Візьми програму телебачення на тиждень. Прочитай її з батьками. Які передачі тобі хотілося б подивитися? Відзнач їх. Сплануй свої телевізійні перегляди на наступний тиждень. Подивися три мультфільми поспіль. Спробуй переказати один з них. Чому не вийшло? Скільки часу можна дивитися телевизор?

Тема 4. Як розібратися в фільмі або передачі? Характеристика героя (поведінка, вчинки, характер), сюжет фільму.

Завдання: 1. Дати уявлення про вигаданий світ телебачення, який не слід сприймати як життєву правду.

2. Формувати навички спілкування з приводу телевізійних передач і їх оцінки.

3. Розвивати мовлення, збагачувати словниковий запас.

4. Розвивати здатність до рефлексії. Творчі завдання Що може бути з героєм, якщо ці події відбудуться в реальному житті? Вправа «Я хочу бути як

Тема 5. Про що розповідають улюблені мультфільми? Що відбувається в фільмі? Про що розповідає фільм? Загальний настрій фільму. Перегляд фрагментів улюблених фільмів.

Завдання: 1. Формувати інтерес до світу мультиплікації. 2. Допомогти оволодіти вмінням ставити запитання, вправлятися в оцінці вчинків телегероїв. Творчі завдання Назви свої улюблені мультфільми. Про що вони? Назви своїх улюблених героїв мультфільмів. Опиши, як вони виглядають. Назви героя мультфільму, на якого хочеш бути схожим. Які вчинки героїв мультфільмів тобі найбільше запам'яталися? Які почуття викликають у тебе ці герої? Намалюй улюбленого героя мультфільму. Вікторина «Вгадай, з якого фільму герой?»
Дидактичні ігри: «Правда-неправда», «Сходинки доброти», «Вгадай, хто це»,

«Порівняй героїв мультфільмів», «Напиши листа». Придумай свою історію і створи власний мультфільм. Порівняй героїв мультфільмів. Які риси характеру у казкових героїв – Буратіно, Баби Яги, Колобка, Кота в Чоботях, Карабаса-Барабаса, Сірого Вовка та ін.?. Дітям задають питання: якими якостями володіють названі герої? За якими вчинками можна визначити це? Чим вони відрізняються один від одного?. Напиши лист Дітям пропонується написати лист одному з героїв мультфільму. У ньому він повинен висловити своє ставлення до нього, описати свої почуття, переживання.

Додаткові питання: – Чи сподобався тобі цей герой мультфільму? Чому? – Що ти відчував, коли з ним щось відбувалося? – Хотів би ти щось змінити в цьому мультфільмі? Що саме? Чому? —Що б ти зробив на місці цього героя? – Що б ти хотів побажати цьому герою? Наступного разу можна запропонувати дітям послати телеграму герою мультфільму чи поговорити з ним по телефону